

# **ELÄMÄ – USKO – RUKOUS RIPPIKOULUSUUNNITELMA 2001**

Piispainkokouksen 11.9.2001 hyväksymä. Suunnitelma tuli voimaan 1.10.2001.

# Sisällys

Johdanto.....	4
Rippikoulun lähtökohdat ja perusteet.....	5
Teologinen perusta.....	5
Pedagogiset perusteet.....	10
Rippikoulun tavoitteet.....	17
Yleistavoite.....	17
Rippikoulun perusrakenne.....	18
Tavoitteet jaksoittain.....	22
Jumalanpalvelus rippikoulussa.....	29
Jumalanpalveluksen merkitys rippikoulussa.....	29
Rippikoulun jumalanpalveluselämän järjestäminen.....	30
Musiikki rippikoulussa.....	32
Musiikin merkitys kirkossa.....	32
Musiikki nuoren elämässä .....	33
Musiikin merkitys rippikoulussa.....	34
Rippikoulun musiikin sisältö .....	35
Rippikoulun suunnittelu.....	37
Rippikoulusuunnitelman soveltaminen .....	37
Rippikoulutyön kokonaissuunnittelu.....	37
Yksittäisen rippikoulun suunnittelu ja toteutus .....	38
Rippikoulun seuranta, arvioiminen ja kehittäminen .....	39
Rippikoulun toteutusohjeita.....	40
Katekismus opetuksen perustana.....	40
Rippikoulun ohjesääntö.....	40
Rippikoulutyön suunnitteluvastuu.....	41
Rippikoulun oppimateriaali.....	41
Rippikouluopetuksen tuntimäärä .....	41
Rippikouluajan minimikesto .....	41
Rippikouluryhmän enimmäiskoko .....	41
Työvoiman määrä.....	42
Rippikoulun opettajat.....	42
Rippikoulun isokset.....	43
Rippikoulun päiväkirja.....	43
Erityisryhmien rippikoulut.....	43
Yhteistyö koulujen kanssa.....	43
Yhteydet koteihin.....	44
Rippikoulun työskentelytilat.....	44



# Johdanto

Rippikoulu on osa kirkon jatkuvaa ja ihmisen koko eliniän kestäväää kasteopetusta. Tavoitteena on, että rippikoululainen vahvistuu siinä uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on pyhässä kasteessa otettu.

Rippikoulusuunnitelma 2001 jatkaa ja vahvistaa niitä linjauksia, joiden mukaan monien seurakuntien rippikoulutyössä on jo toimittu. Sitä kehittämistyötä ja niitä löytöjä, joita seurakunnat ovat tehneet vuoden 1980 suunnitelman pohjalta, hyödynnetään tässä suunnitelmassa. Suunnitelmaa on tehty vuorovai-  
kutuksessa rippikoulutyöntekijöiden kanssa. Sen lähtökohtia ja periaatteita on käsitelty kahden vuoden aikana erilaisissa paikallisissa ja valtakunnallisissa koulutus- ja neuvottelutilaisuuksissa. Suunnitelma-  
tekstit ovat olleet valmisteluvaiheessa luettavissa ja kommentoitavissa internetissä.

Rippikoulusuunnitelma 2001 on luonteeltaan puitesuunnitelma. Se antaa perusteet ja suuntaviitat rippi-  
koulun paikalliselle suunnittelulle, toteutukselle, arvioinnille ja jatkuvalle kehittämiselle. Suunnitelma  
on valmistettu ajatellen erityisesti 14 – 15 -vuotiaita nuoria. Se antaa yhteisen pohjan koko ikäluokan  
rippikouluille. Erityisryhmien rippikoulut kuuluvat yhteiseen suunnitelmaan, vaikka ne toteutetaan näi-  
den ryhmien tarpeet huomioon ottaen. Suunnitelma antaa ainekset myös aikuisrippikoulujen toteutuk-  
selle.

Rippikoulusuunnitelman on laatinut kirkon kasvatusasiain toimikunnan 10.11.1998 asettama työryhmä,  
jonka puheenjohtajana on toiminut Kuopion hiippakunnan hiippakuntasihtööri Raimo Turunen ja jäse-  
ninä Porvoon hiippakunnan hiippakuntasihtööri Eero Jokela, Nuorten Keskuksen pääsihtööri Eija Kalli-  
nen, Harjun seurakunnan nuorisotyönohjaaja Taru Lossi (31.12.2000 saakka), Töölön seurakunnan kirk-  
koherra Matti Poutiainen, Helsingin yliopiston käytännöllisen teologian laitoksen koulutussuunnittelija  
Lassi Pruuki ja Kirkon jumalanpalvelus- ja musiikkitoiminnan keskuksen musiikkisihtööri Ulla Tuovi-  
nen sekä sihtereinä Kirkon kasvatusasiain keskuksen seurakuntakasvatussihtöörit Antero Rissanen ja  
Marja-Leena Toivanen.

# Rippikoulun lähtökohdat ja perusteet

## Teologinen perusta

### Varhaisen kasteopetuksen sisältö

Kirkko on aina opettanut niitä, jotka se on kastanut tai jotka haluavat kasteelle. Varhaiskirkossa tämä kasteopetus eli katekeesi annettiin sekä ennen että jälkeen kasteen. Kasteopetuksen sisältö eli katekismus rakentui uskontunnustuksen ja Isä meidän -rukouksen pohjalle. Elämänkysymyksiä opetettiin aluksi lähinnä rakkauden kaksoiskäskyyn pohjautuen. Myöhemmin rakkauden käskyn tulkinnaissa käytettiin apuna kymmentä käskyä. Nämä pääosat – kymmenen käskyä, uskontunnustus ja Isä meidän -rukous – säilyttivät asemansa myös sitten, kun katekismus sai kirjallisen muotonsa. Lisäksi katekismukseen sisältyi yleensä opetusta sakramenteista ja rukouksesta sekä vaihtelevasti muuta aineistoa.

Vaikka kasteopetuksen ja konfirmaation painotukset ovat vaihdelleet eri aikakausina, ovat katekismuksen perustekstit säilyttäneet keskeisen paikkansa myös nykyisessä rippikoulussa.

### Kasteopetuksen kolminaisuusopillinen ja kristologinen perusta

Jo varhain kastettiin Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen. Tällä pyhän Kolminaisuuden nimeen kastamisella on lähtökohtansa Jeesuksen omassa kasteessa. Evankeliumien mukaan Jeesuksen noustessa kastevedestä Henki laskeutui hänen päälleen ja taivaasta kuului Isän ääni, kun tämä tunnusti hänet omaksi Pojaksi (Matt. 3:16–17). Tämä kasteen kytkeytyminen pyhään Kolminaisuuteen saa ilmaisunsa myös ylönoussaan Jeesuksen antamassa lähetyskäskyssä: ”Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä. Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsiksi: kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea, mitä minä olen käsenyt teidän noudattaa.” (Matt. 28:18–20.) Alkukirkon kastetunnustukset rakentuivat tälle kolminaisuusopilliselle eli trinitaarille lähtökohdalle. Ne laajentuivat ensimmäisten kristillisten vuosisatojen kuluessa nykyisin tunnetuiksi uskontunnustuksiksi, kun niihin liitettiin varsinkin Kristuksen persoonasta ja työstä kertovaa eli kristologista aineistoa.

Kristologian painottuminen sai ilmaisunsa kaksiluonto-opissa, jonka mukaan Kristus on todellinen Jumala ja todellinen ihminen yhdessä persoonassa. Jeesus Kristus on Jumalan Poika, joka syntyi ihmiseksi. ”Jeesuksessa Jumalan rakkaus tuli näkyväksi keskelle maailmaa. Jumala asettui ihmisen osaan lähettämällä ainoan Poikansa meidän luoksemme.” (Katekismus [K], 14) Jeesuksen ristinkuolema ja ylösnousemus on trinitaariskristologisen uskontunnustuksen ydin.

Trinitaarinen uskontunnustus muodostaa myös luterilaisten kirkkojen pääkatekismuksen, Martti Lutherin Vähän katekismuksen (1529), perusrungon. Uskontunnustuksen edelle on Vähässä katekismuksessa sijoitettu kymmenen käskyä, joka jäsentyy Isän luomistyöstä kertovan ensimmäisen uskonkohdan yhteyteen. Kymmenen käskyä ilmaisee luomisessa ihmisen sydämeen kirjoitetun luonnollisen lain. Isä meidän -rukous on puolestaan esitetty kolmannen, Pyhän Hengen työstä kertovan uskonkohdan jälkeen. Myös sakramentit ja muu aineisto liittyvät Kolminaisuuden kolmannen persoonan pyhittävään työhön. Katekismuksen keskuksen muodostaa Pojan lunastavasta työstä kertova toinen uskonkohta. Näin trinitaarista katekismuksen käytännöstä aukeava uskontunnustus jäsentää koko katekismuksen kolminaisuusopillisesti.

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kristinoppi, Katekismus (2000), rakentuu Vähän katekismuksen ilmaisemalle kirkon kasteopetuksen trinitaariskristologiselle perustalle. Kirkkojärjestys edellyttää, että rippikoulussa annetaan opetusta kristinopin mukaisesti (KJ 3:4).

## Kaste kirkon opetuksen lähtökohtana

Lähetyskäskyn mukaisesti kristillisen opetuksen lähtökohtana on se, että kasteessa tullaan Kristuksen opetuslapsiksi. Katekismus painottaa, että kasteen sakramentissa Jumala kutsuu jokaisen nimeltä omakseen, mikä merkitsee samalla kristillisen kirkon jäsenyyttä. Kasteeseen pohjautuva hengellinen elämä on Pyhän Hengen työtä alusta loppuun asti. Kasteessa ”Pyhä Henki synnyttää meidät uudesti ja lahjoittaa meille uskon, jolla voimme tarttua kasteen lupauksiin.” Henki jatkaa työtään ja herättää kasteessa päivittäin uutta uskoa ja rakkautta. Näin sekä kaste että usko ovat kokonaan Jumalan pelastavaa

työtä. Kaste kantaa läpi koko elämän, eikä kastetun mahdollinen väärä asennekaan tee kasteen merkitystä tyhjäksi. (K, 34–36)

Rippikoulun tehtävänä on auttaa nuorta elämään ja ymmärtämään sitä uskon todellisuutta, josta hän on pyhässä kasteessa tullut osalliseksi. Jos nuorta ei ole vielä kastettu, rippikoulu valmistaa häntä kasteelle. Rippikouluryhmä on koolla oleva seurakunta, joka kuulee Jumalan sanaa, elää sakramenteista, rukoilee ja viettää yhteistä jumalanpalvelusta. Näin Jumala vahvistaa sitä uskoa ja rakkautta, jonka hän on jo pyhässä kasteessa lahjoittanut. Konfirmaatio on vahvistamisen pyhä toimitus, jossa nuoret tunnustavat uskonsa, seurakunta rukoilee heidän puolestaan, heidät siunataan ja he saavat oikeuden itsenäiseen ehtoolliselle osallistumiseen. Näin rippikoulu ja konfirmaatio ohjaavat nuorta elämään kiinteästi seurakunnan yhteydessä ja osallistumaan sen toimintaan.

## Jumalan sana, opetus ja oppiminen

Jumala herättää kastetussa uutta uskoa ja rakkautta sanansa kautta. Jumalan sana on luonteeltaan vaikuttavaa sanaa, joka välittää sen, mistä se kertoo. Viime kädessä sana on itse Kristus, joka tulee sanan lukijalle ja kuulijalle läsnä olevaksi uskossa. ”Kun luemme ja kuulemme Jumalan sanaa, Pyhä Henki sytyttää meihin uuden luottamuksen ja rohkeuden” (K, 40). Sanan herättämä ja vahvistama usko ottaa joka päivä vastaan kasteessa lahjoitetun armon.

Rippikoulussa Jumalan sana kohtaa nuoren monella eri tavalla. Raamattu on rukouksen ja jumalanpalveluselämän lähtökohta. Se on samalla rippikoulun peruskirja, jota luetaan itsenäisesti ja josta keskustellaan yhdessä. Opetuksen tarkoituksena on tuoda sana nuoren elämänpiiriin ymmärrettävällä tavalla. Tämä pyrkimys sisältyy jo Raamattuun itseensä: ”Samoin kuin Kristuksessa myös Raamatussa inhimillinen ja jumalallinen ovat yhdistyneet toisiinsa. Raamatussa Jumala itse puhuu meille ihmisten kielellä.” (K, 40) Jumalan sana välittyy juuri inhimillisessä kielessä ja kohtaa nuorten elämäntodellisuuden, samalla tavoin kuin Kristus tuli juuri oman aikansa ihmisten elämän keskelle ja kohtasi heidät. Rippikoulussa tämä merkitsee monia nuorten elämään kytkeytyviä työskentelytapoja ja opetusmenetelmiä. Jumala voi puhutella nuorta mietiskelyn, rukouksen, jumalanpalveluksen, Raamatun lukemisen, puheen, opetuksen, keskustelun, sielunhoidon, draaman ja monien muiden toimintamuotojen välityksel-

lä. Oppimisen kautta nuori voi paremmin ymmärtää, mitä usko on, kuka on se Jumala, johon tämä usko kohdistuu ja mitä tämä usko merkitsee käytännössä. Rippikoulu edellyttää näin myös oppimispsykologisten ja pedagogisten lainalaisuuksien huomioon ottamista. Samaan aikaan uskomme kuitenkin, että Jumala itse toimii sen sanan kautta, joka on oppimisen kohteena.

## Elämä, usko ja rukous

Katekismus ilmaisee tiivistetysti Raamatun pääsisällön. Katekismuksen kolme pääosaa – kymmenen käskyä, uskontunnustus ja Isä meidän -rukous – antavat rippikouluopetukselle perusjäsenyyksen. Kymmenen käskyä muodostaa luomisteologisen pohjan nuorten elämäkysymysten käsittelemiselle. Käskyt ilmaisevat luonnollisen lain, jonka sisältö on kirjoitettu jokaisen ihmisen sydämeen luomisessa. Siksi nuoret tuntevat ja voivat ymmärtää käskyihin sisältyvän uskon ja rakkauden vaatimuksen. Tämä muodostaa lähtökohdan Jumalan tuntemista ja lähimmäisen rakastamista koskevalle keskustelulle. Rippikoulun eettisen opetuksen tarkoituksena on nuorten harjaannuttaminen arvioimaan elämäntilanteisiin sisältyviä moraalisia kysymyksiä. Samalla luonnolliseen lakiin pohjautuva keskustelu uskosta ja rakkaudesta nostaa esiin uskonnollisen kysymyksen: miksi emme kykene elämään Jumala-yhteydessä ja toteuttamaan elämässämme rakkauden lakia, vaikka tajuammekin sen oikeuden?

Uskontunnustus antaa pohjan vastata käskyjen esiin nostamiin uskonnollisiin kysymyksiin. ”Me emme kykene täyttämään käskyihin sisältyvää uskon ja ehdottoman rakkauden vaatimusta. Mutta Jumala lahjoittaa meille uskon ja avaa sydämemme rakkaudelle.” (K, 12) Uskon sisällön opetuksen tulee kytkeytyä kiinteästi luonnollisen jumalantuntemisen ja nuorten elämäkysymysten käsittelyyn. Näin uskon sisällön opetus saa kaikupohjan nuorten omasta elämäntodellisuudesta. Pohjimmiltaan on kysymys lain ja evankeliumin suhteesta. Käskyihin sisältyvä lain vaatimus paljastaa yhä uudelleen synnin ja kapinan Jumalaa vastaan. Uskontunnustuksen ilmaisema evankeliumi vapauttaa synnin orjuudesta ja lahjoittaa uuden elämän Kristuksen yhteydessä.

Uskontunnustus jäsentää uskon sisällön opetuksen kolminaisuusopillisesti luomisen, lunastuksen ja pyhityksen jaksoihin. Samalla opetuksen sisältö muodostaa pelastushistoriallisen kaaren luomisesta täyttymykseen. Tämän kaaren keskipiste on Jeesuksen ristiinnaulitsemisen ja ylösnousemuksen sovittava ja

lunastava merkitys. Uskon sisällön opetuksessa pelastustapahtumien historiallinen asiantieto ei ole kaikille nuorille entuudestaan tuttua koulun uskonnonopetuksesta huolimatta. Tämä tuo uskon sisällön opetukseen erityisen tiedollisen aspektin.

Isä meidän -rukous luo pohjaa rippikoulun hengellisen elämän eli spiritualiteetin opetukselle ja harjoittamiselle. Kristillinen spiritualiteetti ei ole sellaista ihmisen sisäisiin tunteisiin perustuvaa hartautta, jolla ei ole hahmoa ja sisältöä. Herran rukous ohjaa hengelliseen elämään, joka kytkeytyy käskyissä esille tuleviin elämäkysymyksiin ja uskontunnustuksen ilmaisemaan uskon sisältöön. ”Isä meidän -rukouksessa pyydämme, että Jumala joka päivä antaisi meille voimia noudattaa hänen tahtoaan ja uskoa hänen” (K, 25). Rippikoulun jumalanpalvelus- ja rukouselämässä liitytään jatkuvasti niihin elämän ja uskon kysymyksiin, joita on käsitelty. Samoin musiikilla on merkittävä asema syvennettäessä ja jäsennettäessä elämän- ja uskonkysymyksiä nuoren kokemusmaailmaan.

Elämä, usko ja rukous muodostavat näin kolme katekismuksen pääosille rakentuvaa opetuksen osa-alueita, jotka edellyttävät ja vahvistavat toisiaan. Kun rukouksesta siirrytään jälleen käsittelemään elämäkysymyksiä, on yksi sykli umpeutunut. Suositeltavaa on, että kukin opetuskokonaisuus tai rippikoulupäivä sisältäisi aineistoa kaikista osa-alueista, jotta uskon kiinnittyminen nuorten elämäntodellisuuteen saisi parhaat mahdollisuudet toteutua. Nuorten elämäkysymykset, uskon sisältö ja spiritualiteetin harjoitus ovat ikään kuin kolme koria, joista kuhunkin jaksoon otetaan materiaalia. Materiaalin poimiminen ei saa olla sattumanvaraista, vaan asioiden tulisi mahdollisuuksien mukaan sopia aihepiiritään yhteen. Tällöin samaa teemakokonaisuutta käsitellään kolmesta toisistaan täydentävästä näkökulmasta. Rippikoulusuunnitelma edellyttää opetuskokonaisuuksien rakentamista paikallisesti ja rippikoulukohtaisesti. Yksityiskohtaiset suunnitelmat tulee aina tehdä kulloinenkin toteutustilanne ja rippikoulu-ryhmän erityisluonne huomioon ottaen.

## Usko ja rakkaus

Jeesuksen antamaan kastekäskyyn liittyy lupaus: ”Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät maailman loppuun asti” (Matt. 28:20). Tämä lupaus ilmaisee kasteopetukseen liittyvän, koko elämänmittaisen tähtäyspisteen. Nuori on jo kasteessa otettu Kristuksen opetuslapsiksi ja seurakunnan jäse-

neksi ja saanut iankaikkisen elämän lahjan. Rippikoulun tarkoituksena on syventää ja vahvistaa uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan. Tämä usko merkitsee elämää Kristuksen yhteydessä ja hänen seuraajanaan. Kristus itse on uskossa läsnä, ja hän on samalla lähimmäiseen suuntautuvan rakkauden lähde. Näin usko tuottaa koko ajan hedelmää nuoren elämässä ja antaa voimaa tehdä Jumalan tahdon mukaisia ratkaisuja nuoren usein haasteellisessa ja runsaasti virikkeitä sisältävässä elämänympäristössä. Rippikoulussa ei pyritä vain siihen, että nuoret voisivat siellä ollessaan kokea Jumalan läheisyyttä ja puhuttelua. Tarkoituksena on, että nuori löytää tien seurakunnan ja sen jumalanpalveluselämän yhteyteen, jotta uskossa ja rakkaudessa kasvaminen ja uskon merkityksen syvempi ymmärtäminen voisivat olla koko elämän mittainen prosessi.

## Pedagogiset perusteet

### Opetus oppimisen edistämisenä

Opetuksen tehtävä on edistää oppimista. Sen avulla ei voida kuitenkaan koskaan suoraan siirtää oppijalle sen paremmin tietoja, taitoja kuin toimintamallejakaan, vaan oppiminen edellyttää aina yksilön tai ryhmän omaa aktiivisuutta. Oppimista on tapahtunut vasta silloin, kun oppija on itse prosessoinut asian ja jäsentänyt sen muistiinsa. Oppimisen avulla ihminen orientoituu sekä omaan itseensä että ulkomaailmaan. Yksilön tai ryhmän aktiivisen prosessin tuloksena syntyy muutoksia tiedoissa, tunteissa, taidoissa ja toiminnassa.

Ihminen oppii jatkuvasti. Rippikoulussakin nuori rakentaa koko ajan kuvaa kristillisestä uskosta ja seurakunnasta. Hän tarkkailee työntekijöitä, arvioi vallitsevia käytäntöjä ja aistii ilmapiiriä. Oppiminen on osin tiedostamatonta ja osin tiedostettua. Tiedostamattomaan oppimiseen voi kuulua esimerkiksi muiden ihmisten jäljittely ja kulttuurin mallien omaksuminen. Syvälinen oppiminen edellyttää tietoista orientoitumista asian omaksumiseen. Tällöin ihminen pyrkii selvittämään itselleen asian tai ilmiön olennaiset periaatteet ja lainalaisuudet.

Oppiessaan ihminen prosessoi ja suhteuttaa uutta ainesta aikaisemmin oppimaansa. Vastaavasti aiemmin opittu vaikuttaa uuden aineksen tulkintaan ja ymmärtämiseen. Näin uuden oppiminen on rippikou-

lussakin tärkeä rakentaa sen pohjalle, mitä nuori on aiemmin oppinut kristillisestä uskosta. Tämä selviää kyselemällä ja keskustelemalla. Avoimessa ilmapiirissä tarjoutuu samalla hyvä mahdollisuus purkaa mahdollisia väärinymmärryksiä ja kielteisiä kokemuksia kristillisestä uskosta ja seurakunnasta.

Oppiminen on tehokasta ja motivoivaa, jos opittava asia on oppijalle relevantti, liittyy hänen kysymyksiinsä ja sillä on liittymäkohta hänen elämäänsä. Tällöin tapahtuu syväoppimista. Myös rippikoulussa on ensiarvoisen tärkeää, että nuori kokee opiskeltavat asiat merkittäviksi oman elämäntodellisuutensa kannalta.

Sisällön ohella oppimismotivaatio on voimakkaasti sidoksissa oppimistilanteessa vallitsevaan ilmapiiriin. Ahdistuneisuus ja pelko vähentävät motivaatiota, kun taas avoin ja lämmin vuorovaikutus lisäävät sitä. Tästä syystä opettajan on rippikoulun alkuvaiheessa kiinnitettävä huomiota turvallisen ja avoimen ilmapiirin luomiseen.

Oppimisprosessissa voidaan erottaa erilaisia osia, joissa opetuksella on oma erityinen tehtävänsä. Orientaatiossa oppija palauttaa mieleensä aihepiiriin liittyviä aikaisempia kokemuksia ja tietoja, ja opetuksen tehtävänä on auttaa tässä oppijaa. Prosessointi taas on aiemmin opitun muokkaamista ja uuden aineksen suhteuttamista aiemmin opittuun sekä uusien ja luovien ratkaisujen tuottamista. Opetus tarjoaa nyt uutta ainesta ja auttaa oppijaa suhteuttamaan sitä aiemmin opittuun. Koostamiseen kuuluu asian tai ilmiön olennaisten piirteiden oivaltaminen. Tällöin oppijaa tulee auttaa muodostamaan sirpalemaisesta tiedosta kantavia näkemyksiä. Muistiin tallentuvat asian tai tapahtuman olennaiset piirteet, periaatteet ja mallit. Soveltamisvaiheessa oppija kokeilee oppimaansa käytännön toiminnassa ja pyrkii kytkeään opitun omaan elinympäristöönsä.

## Rippikouluun tulevan nuoren elämäntilanne ja tausta

Oppimisen ohjaaminen edellyttää aina oppijan edellytysten, kysymysten ja oppimisvalmiuksien tuntemista. Rippikoulun yhteydessä kysymys oppijasta tiivistyy kysymykseen, millainen on rippikouluun tuleva nuori ja millainen on hänen käsityksensä kristillisestä uskosta ja asenteensa siihen. Rippikouluun tulevat nuoret eroavat toisistaan monessa suhteessa, jolloin puhuminen "nuoresta" merkitsee aina yleis-

tämistä. Opettajan on arvioitava jokaisessa tapauksessa erikseen nuorten edellytykset rippikoulutyökentelyyn.

Rippikouluun tuleva nuori elää voimakasta murroskautta. Lapsuusiän aikana vakiintunut identiteetti joutuu fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten muutosten eteen. Nuorella on käsillä hämmentäviä kokemuksia, jotka liittyvät fyysiseen kasvuun ja sukukypsyuden saavuttamiseen, mutta myös vanhemmista erillistymiseen ja yhä vahvemmin kaveripiiriin liittymiseen. Kysymys on oman minän etsimisestä ja löytämisestä.

Nuoruusiälle tunnusomaisia piirteitä ovat irrottautuminen ja uudelleen liittyminen. Nuori ottaa etäisyyttä kotiinsa, vanhempiinsa, liittyy vertaisryhmiin ja solmii usein myös ensimmäisiä seurustelusuhteita. Rippikoulu voi palvella tätä nuoren kasvua kohti aikuisuutta. Nuori saa mahdollisuuden peilata itseään suhteessa muihin, oppia vuorovaikutustaitoja ja saada ryhmältä palautetta. Etäisyys perheestä ja arkisesta ympäristöstä antaa parhaimmillaan mahdollisuuden myös elämän vaikeiden kokemusten turvalliseen käsittelyyn. Rippikoululla voi näin olla myös selvästi sielunhoidollinen ja terapeuttinen funktio. Irrottautuessaan vanhemmistaan ja etsiessään omaa tietään nuori tarvitsee samaistumisen kohteita sekä kodin sisällä että sen ulkopuolella. Nuori käy itsenäistymisprosessia suhteessa vanhempiinsa. Tässä nuoruuden kehitysvaiheessa ovat olennaisia uudet vuorovaikutusmallit. Nuori löytää uusia kohteita tunteilleen vanhempien rinnalle. Nuoren oma minuus hahmottuu pitkälti ystävyysuhteiden välityksellä. Tytöllä on usein läheinen suhde yhteen tyttöön, pojilla taas ryhmä näyttää olevan tärkeämpi. Usein idolit merkitsevät nuorelle paljon, samoin halu samaistua tiettyihin ryhmiin, joiden avulla nuori harjoittelee irrottautumista kodista.

Nuorella oman identiteetin etsiminen ilmenee usein kriittisyytenä aikuisiin ja heidän uskomuksiinsa ja normeihinsa. Opettajan on tärkeää ymmärtää, mikä on nuoren tekojen suhde siihen sisäiseen maailmaan, josta ne nousevat. Sisäisiä tarpeita tai motiiveja ei voi aina suoraan päätellä teoista. Opettajan on syytä välttää esimerkiksi nuoren kriittisten ja ehkä kärsivällisyyttä koettelevien kysymysten tulkintaa siten, että nuori kiusaa häntä. Nuoren menettelyn taustalla voi olla kiihkeäkin kamppailu omasta vakauksesta ja sen rakennuspuista. Rajojen kokeilu ilmentää taas oman minän ja tahdon kasvamista. Nuoruudessa tapahtuu merkittävä murros myös ajattelun kehityksessä. Kun varhaisnuori on ajattelusaan sidoksissa lähinnä konkreettisiin asioihin, rippikouluun tuleva nuori kykenee yleensä jo käsitteelli-

seen ajatteluun. Ajattelun kehitys heijastuu myös uskonnolliseen ajatteluun. Nuori kykenee ymmärtämään Raamatun kielikuvia, vertauksia ja symboleja, niin että hänen on mahdollista tajuta syvemmin, mistä kristinuskossa on kysymys. Rippikouluryhmässä on kuitenkin aina myös niitä nuoria, joiden uskonnollinen ajattelu on edelleen konkreettista ja joiden on vaikeaa ymmärtää käsitteellisiä ilmauksia. Ryhmä koostuu joukosta nuoria, joilla jokaisella on meneillään oma yksilöllinen kehitysvaiheensa. Myös oppimisen tapa eri nuorilla on hyvinkin erilainen. Tästä syystä tarvitaan oppimisedellytysten tarkkailua sekä asioiden havainnollistamista.

On ilmeistä, että uskonnollisessa ajattelussa siirtyminen abstraktille ja symboliselle tasolle tapahtuu myöhemmin kuin muussa ajattelussa. Nuoren uskonnollinen ajattelu saattaa jäädä helposti lapsenomaiseksi, vaikka hänen muu ajattelunsa kehittyy. Keskeinen nuorisoiän kehityshaaste onkin uskonnollisen ja muun ajattelun yhdistäminen, tai muussa tapauksessa nuori joko hylkää uskonnollisen ajattelun tai tukeutuu lapsenomaiseen uskonnolliseen ajatteluun. Rippikoulun tavoitteena on auttaa nuorta suhteuttamaan uskonnollista ja muuta ajattelua toisiinsa.

Rippikoululaisten käsitykset ja tiedot kristillisestä uskosta, kirkosta ja seurakunnasta vaihtelevat. Heidän mielikuvissaan heijastuvat sekä myönteiset että kielteiset asiat. Nuorten kokemusten, tietojen ja osaamisen todesta ottaminen luo pohjan uuden oppimiselle ja uusien käsitysten syntymiselle. Nuoren kielteiset ja kriittisetkin kokemukset tarjoavat liittymäkohdan hänen elämäänsä ja ovat haaste oppimisen ohjaajalle.

## Oppimisen ryhmäsidonnaisuus

Rippikoulussa yksittäisistä nuorista muodostuu ryhmä, jolla on omat valta- ja tunnesuhteensa. Ryhmän muotoutumiseen ja toimintaan vaikuttavat useat eri tekijät. Jokaisella yksilöllä on oma taustansa ja historiansa, joka heijastuu ryhmään. Ryhmässä taas jokainen jäsen muodostaa jonkinlaisen suhteen toisiin ryhmäläisiinsä. Edelleen ryhmään syntyy alaryhmiä, jotka luovat suhteen toisiinsa. Ryhmä kokonaisuutena taas muodostaa suhteen ryhmän ulkopuoliseen maailmaan.

Ryhmään kuuluminen ja siinä toimiminen voi olla nuorelle tärkeä kokemus sinänsä ja antaa mahdollisuuden oppia uusia asioita sekä itsestään että muista ryhmän jäsenistä. Ryhmän hyvä ilmapiiri ei ole vain itseisarvo, vaan sillä on tärkeä merkitys oppimismotivaation kannalta. Tästä syystä ohjaajan tulee erityisesti ryhmän alkuvaiheissa kiinnittää huomiota avoimen vuorovaikutuksen ja hyvän ilmapiirin luomiseen, mikä voi tapahtua esimerkiksi leikkien ja vapaamuotoisen yhdessäolon avulla. Ryhmän loppuvaiheessa taas on tärkeää antaa tilaa surutyölle ja ryhmästä luopumisen käsittelylle.

Ryhmäprosessin tunteminen on tärkeää rippikoulun suunnittelun kannalta. Oppiaines tulee valita ryhmän kulloisenkin tilanteen mukaan. Mikäli opettaja haluaa työstää opetuksessa yksilön henkilökohtaisia kokemuksia, esimerkiksi kokemuksia hautajaisista, kuoleman läheisyydestä tai ihmissuhteista, ne tulee sijoittaa vaiheeseen, jossa ryhmä jo luottaa toisiinsa.

## Oppimisen tavoitteet

Tavoitteet auttavat nuorta suuntaamaan oppimistaan ja opettajaa ohjaamaan oppimista. Tässä suunnitelmassa esitettyihin tavoitteisiin perehtyminen ja niistä keskusteleminen on keskeinen osa opettajatiimien toimintaa. Myös rippikouluun tulevat nuoret on tärkeää ottaa mukaan tähän työskentelyyn. Mitä enemmän nuoret itse osallistuvat ryhmäkohtaisten tavoitteiden asetteluun ja toiminnan kehittelyyn, sitä sitoutuneempaa ja motivoituneempaa on heidän työskentelynsä rippikoulussa.

Nuorten osallistuminen tavoitteiden asetteluun voi olla alkuvaiheessa hankalaa, koska monelta nuorelta puuttuu rippikouluun tullessaan se yleinen viitekehys, jonka pohjalta hän ylipäätään voisi hahmottaa odotuksiaan. Pyrkiessään yhteissuunnitteluun nuorten kanssa opettajien on mielekästä laatia rippikoulua varten etukäteen vain yleisluontoinen suunnitelma ja täydentää sitä sen mukaan kuin he saavat informaatiota juuri kyseisen ryhmän tarpeista, lähtökohdista ja orientaatiosta. Viime kädessä tavoitteiden asettaminen ei ole vain nuorten ja opettajien välinen asia, vaan siinä on otettava huomioon myös nuorten vanhempien ja seurakunnan toivomukset. Rippikoulu on elämäkoulu, jolloin on luontevaa ja tärkeää ottaa huomioon nuorten ja kotien tarpeet sekä odotukset. Oppimisen tavoitteissa on kuitenkin myös syytä korostaa rippikoulua seurakuntakouluna, jossa kirkon uskon näköalat painottuvat.

Tavoitteiden asettamisessa tulee pitää mielessä kaikki oppimistapahtumaan liittyvät keskeiset tekijät: oppija, vuorovaikutus, oppiaines, oppimisympäristö ja opettaja. Nuoren tai ryhmän oppimisen edellytykset, elämäntilanne, aiemmin opittu ja ryhmän jäsenten kysymykset on otettava huomioon. Opittavasta asiasisällöstä on määriteltävä mahdollisimman konkreettisesti olennaisin, joka oppijan toivotaan hallitsevan ja ymmärtävän. Opettajalle suunnatut tavoitteet koskevat hänen tehtävänsä oppimisen ohjaajana.

Opetukseen vaikuttavat myös piilotavoitteet. Ne voivat olla rippikoulun perustehtävän ja yleistavoitteen kannalta hyväksyttäviä ja myönteisiä tai niiden kanssa ristiriitaisia ja kokonaisuuden kannalta kielteisiä. Mitä enemmän opettaja on tietoinen kaikesta siitä, mihin hän nuorten kanssa pyrkii, sitä paremmin rippikoulu voi palvella sille asetettuja tavoitteita.

## Oppimisen arviointi

Oppimisen arvioinnin ensisijaisena ja tärkeimpänä tavoitteena on oppimisen ohjaaminen ja tukeminen. Sen avulla nuori saa palautetta omasta oppimisestaan. Arvioinnin lähtökohtana ovat oppimiselle asetetut tavoitteet. Niihin on palattava toistuvasti koko prosessin ajan ja niiden sopivuutta on kaiken aikaa testattava sekä opettajatiimin keskenään että yhdessä nuorten kanssa. Viime kädessä opettajatiimin vastuulla on, että nuorten kysymykset tulevat kuulluiksi ja että rippikoulussa ollaan valmiita työstämään sen aikana syntyneitä toimintaideoita eteenpäin nuorten kanssa.

Opettaja tekee jatkuvasti havaintoja oppimisen etenemisestä. Ilmeet, eleet, äänensävyt ja into ovat jo sinänsä opettajalle merkkejä siitä, että oppijassa tapahtuu jotakin olennaista. Mikäli nuori kyselee ja osallistuu työskentelyyn, on todennäköistä, että hän myös oppii. Sen sijaan siitä, että työskentelyssä on hauskaa, ei voi vielä päätellä oppimisen syvällisyyttä. Ryhmässä saattaa olla myös jäseniä, jotka eivät osoita erityistä ulkoista aktiivisuutta keskustelemalla tai toimimalla. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, etteivät he silti oppisi.

Nuoret tarvitsevat palautetta toiminnastaan, aktiivisuudestaan ja osallistumisestaan. Nuorten itsearvioinnin tukena on hyödyllistä käyttää ns. oppimispäiväkirjaa, johon he voivat kirjoittaa oppimiaan

asioita, oivalluksiaan, heränneitä kysymyksiään tai muita selvitettäviä asioita. Samalla nuoret antavat opituille asioille merkityssisältöjä.

Rippikoulussa oppimista on perinteisesti mitattu loppukokeella. Kerrallista loppukuulustelua parempi vaihtoehto on koko rippikouluprosessin ajan toistuva sekä yhteinen että yksilöllinen arviointi. Arvioinnissa on oltava tilaa nuorten omalle pohdinnalle. Oppimisen arviointi rippikoulussa voi ulottua vain uskon merkityksen ymmärtämiseen, ei uskon määrään eikä laatuun, jonka vain Jumala voi nähdä.

Arviointi palvelee rippikoulun kehittämistä. Myös oppijan on hyvä antaa palautetta työtavoista, opettajan menettelytavoista ja rippikoulun kokonaisuudesta. Nuorilta on tärkeää kysyä heidän positiivisia ja negatiivisia kokemuksiaan ja sitä, miten opetus on palvellut oppimista. Opettajan on tärkeää tietää, mitä nuori on oivaltanut tai mikä on jäänyt häntä askarruttamaan. Mitä merkittävää hän on kokenut ja oppinut? Miten hän on kokenut eri työmuodot ja harjoitukset? Arviointeja voi pyytää suullisesti esimerkiksi työskentelyn päätteeksi, mutta palautetta on hyvä kerätä myös kirjallisesti. Palaute on myös analysoitava ja siitä on tehtävä tarpeelliset johtopäätökset.

Opettajien on lisäksi hyödyllistä harjoittaa jatkuvaa itsearviointia. Kannattaa miettiä niitä tekijöitä, jotka mahdollisesti vaikuttivat onnistumiseen tai epäonnistumiseen. Erityisen tärkeää on, että omat tavoitteet ja toiminta ovat sopusoinnussa keskenään. On epäjohdonmukaista, jos opettaja korostaa toisen ihmisen kunnioittamista ja oikeutta omien mielipiteiden ilmaisuun, mutta samalla tukahduttaa nuorten heräävän kritiikin rippikoulun joitakin käytäntöjä kohtaan.

Palautteen antamisessa niin nuorelle kuin toiselle opettajalle on tärkeää, että positiivinen palaute ylittää kriittisen palautteen, sillä ihminen kuulee saamansa kritiikin kannustusta voimakkaammin.

# Rippikoulun tavoitteet

## Yleistavoite

Yleistavoitteen lähtökohtana on kirkolle annettu kaste- ja opetustehtävä sekä kaikkia ihmisiä velvoittava käsky lähimmäisenrakkauteen. Nämä rippikoulua ohjaavat perusteet tulevat esille Jeesuksen antamassa kastekäskyssä ja rakkauden kaksoiskäskyssä.

*Minulle on annettu kaikki valta taivaassa ja maan päällä.*

*Menkää siis ja tehkää kaikki kansat minun opetuslapsikseni:*

*Kastakaa heitä Isän ja Pojan ja Pyhän Hengen nimeen*

*ja opettakaa heitä noudattamaan kaikkea,*

*mitä minä olen käskenyt teidän noudattaa.*

*Ja katso, minä olen teidän kanssanne kaikki päivät*

*maailman loppuun asti. (Matt. 28:18–20)*

*Rakasta Herraa, Jumalaasi,*

*koko sydämestäsi ja koko sielustasi,*

*koko voimallasi ja koko ymmärrykselläsi,*

*ja lähimmäistäsi niin kuin itseäsi. (Luuk.10:27)*

Yleistavoite:

**Rippikoulun yleistavoitteena on, että nuori vahvistuu siinä uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan, johon hänet on pyhässä kasteessa otettu, kasvaa rakkaudessa lähimmäiseen ja elää rukouksessa ja seurakuntayhteydessä.**

Rippikoulun perusta on kristillisessä kasteessa, ja seurakunnan tehtävä on opettaa jäsenilleen kasteen merkitystä. Kasteopetus on luonteeltaan kastemuistutusta. Siinä palataan aina uudelleen kasteen lahjaan, kasteen armoon ja Pyhän Hengen osallisuuteen. Kasteessa meille lahjoitetaan usko ja meidät liitetään kristillisen seurakunnan yhteyteen. Usko on samalla kertaa sekä henkilökohtaista että yhteisöllistä.

Rippikoulun yleistavoitteena on, että nuori vahvistuu uskossa kolmiyhteiseen Jumalaan. Siinä on ilmaistuna kasteopetuksen ydin. Yleistavoite ohjaa kaikkea rippikoulun toimintaa.

Jumalan lahjoittaman pelastavan uskon piirissä joudumme toistuvasti kysymään, mitä uskosta seuraa elämässä. Rippikoulussa nuorta autetaan vahvistumaan rakkaudessa lähimmäiseensä.

Rippikoulun työskentely on seurakunnan toimintaa, ja rippikouluryhmä on koolla oleva seurakunta. Rukous (hengellinen elämä ja spiritualiteetti) on olennainen osa rippikoulun yhteistä elämää ja antaa rippikoululle sen erityisluonteen. Rippikoulun opettajat ja nuoret ovat yhdessä Jumalan edessä vahvistuen seurakunnan yhteisestä uskosta.

## Rippikoulun perusrakenne

Rippikoulun keskeiseksi lähtökohdaksi ja perustaksi on tässä suunnitelmassa nostettu seurakuntayhteys. Työskentely on sen varassa. Sisällöllisen perusrakenteen rippikoululle antaa Katekismus. Sen mukaan opetuksen keskeisiä aineksia ovat elämä, usko ja rukous. Nuoren elämä, kirkon uskon sisältö ja rukous ovat ikään kuin kolme pilaria, jotka pitävät työskentelyä koossa, tai kuin kolme koria, joista otetaan materiaalia opetus- ja oppimiskokonaisuuksien rakentamiseen. Rippikoulun teemakokonaisuuksia lähestytään näistä kolmesta, toisiaan täydentävästä näkökulmasta. Elämä, usko ja rukous edellyttävät ja samalla vahvistavat toisiaan. Ne ovat läsnä rippikoulutyöskentelyssä rinnakkain ja sisäkkäin.

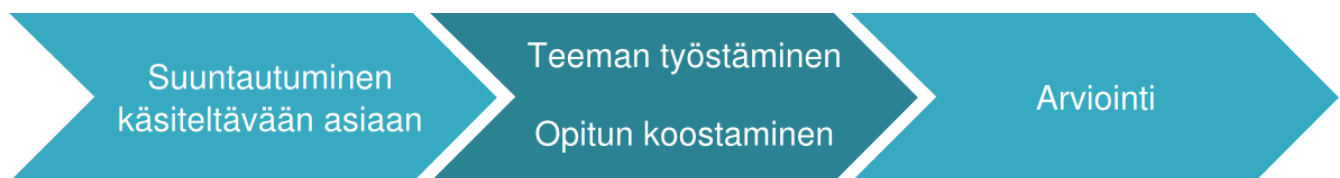
Nuoren omasta elämäntilanteesta nousee sekä yhtymäkohtia että haasteita kristillisen uskon tarkasteluun ja pohtimiseen. Nuoren elämänkysymykset saatetaan rippikoulun aikana vuoropuheluun kirkon uskonsisällön kanssa. Rukouksessa nuori kohtaa uskon todellisuuden tässä ja nyt. Asiat, joita rippikoulun aikana käsitellään, eletään todeksi rukouksessa ja yhteisessä jumalanpalveluksessa.

Rippikoulun perusrakenne on suunniteltu joustavaksi ja muunneltavaksi. Se antaa tilaa paikalliselle suunnittelulle, ja myös edellyttää sitä. Paikallistasolle jää vastuu siitä, miten elämä, usko ja rukous toteutuvat tehdyissä opetus- ja oppimiskokonaisuuksissa. Opettajien henkilökohtaiset taidot, opettajatiimin yhteiset valmiudet, nuorten yksilölliset ominaisuudet, rippikouluryhmän luonne ja rippikoulun oppimisympäristö kokonaisuudessaan vaikuttavat toteutukseen.

Eri asioiden ja teemojen esille nostaminen edellyttää sisällöllistä loogisuutta. Oppimisen kannalta on tärkeää, että opetus- ja oppimiskokonaisuudet ovat sisäisesti ehyitä ja mielekkäissä suhteissa toisiinsa. Uskontunnustuksen kolme päälukua antavat hyvän viitteen rippikoulun etenemisjärjestyksestä. Nuorten omien kysymysten esille nostamisessa tarvitaan enemmän tilannekohtaista kuulemisherkkyyttä.

Opetus- ja oppimiskokonaisuudet voivat olla luonteeltaan pitkäjänteisiä prosesseja, jotka kantavat rippikoulun työskentelyä oppimistilanteesta toiseen. Erityisesti rukous ja jumalanpalveluselämä sisältävät asioiden toistoa ja merkityssisältöjen täydentymistä. Ne tuovat työskentelyyn jatkuvuuden ja ajattomuuden elementtejä. Seurakuntayhteys tarjoaa kosketuksen sellaisiin asioihin, jotka ovat luonteeltaan pysyviä ja pitkäkestoisia. Seurakunnan toiminnallisiin hankkeisiin osallistuminen merkitsee usein viikkojen tai kuukausien tavoitteista työskentelyä, jossa nuori on mukana aktiivisena osapuolena. Tällainen seurakunnan toiminta on nuorelle tai nuorten ryhmälle merkittävä pitkäjänteinen oppimisprosessi.

### **Kaavio 1. Opetus- tai oppimiskokonaisuuden käsittely**



Rippikoulun suunnittelu ja suunnitelmien toteutus ovat aina ainutkertainen ja myös luova tapahtuma. Tavoiteltavaa on jatkuva uuden oivaltaminen ja ratkaisujen etsiminen rippikoulun opettajatiimissä yhdessä nuorten kanssa. Näin vahvistetaan nuorten omaa ja heidän vanhempiensa osuutta ja vastuuta rippikoulun työskentelyssä.

Rippikoulun perusrakenteen kaavio kuvaa, miten rippikoulu etenee oppimisen prosessina ja miten sisällön eri osa-alueet jäsenyivät tähän kokonaisuuteen. Ensin on rippikouluun orientoitumisen ja työskente-

lyn aloittamisen vaihe. Sen jälkeen tulee rippikoulun perusjakso. Silloin oppiaines työstetään ja prosoidaan. Lopuksi on rippikoulussa opitun koostaminen, syventely ja arviointi sekä valmistautuminen edessä olevaan konfirmaatioon ja rippikoulun jälkeiseen aikaan. On tärkeää, että jo perusjakson aikana opittua arvioidaan, koostetaan, syvennetään ja kytketään arkielämän tilanteisiin nuoren elämässä.

Seuraavassa alaluvussa kuvataan tarkemmin tavoitealueiden sisältöjä osa-alueittain ryhmiteltynä. Jokainen rippikoulun opettajatiimi joutuu ratkaisemaan, mihin se haluaa keskittyä nuorten kanssa ja mitkä rippikoulusuunnitelman sisällöt jäävät ehkä niukemmalle käsittelylle. Opiskeltavien asioiden paljous ei takaa laatua, mutta liiallinen keskittyminen voi puolestaan johtaa yksipuolisuuteen.

Rippikoulusuunnitelmassa ei määritellä yksityiskohtaisesti eri jaksojen kestoja. Sen harkinta jää opettajatiimin tehtäväksi. Sen sijaan rippikoulun yhtenäisyyden vuoksi on määritelty tietyt tuntimäärät eri jaksoille. Seurakuntia ja rippikoulun toteutusta sitova malli hahmottaa jaksojen osuuden seuraavasti: seurakuntayhteys 8–16 tuntia, aloitusjakso 6–12 tuntia, perusjakso 44–56 tuntia, päätösjakso ja konfirmaatioon valmistautuminen 4–10 tuntia.

Rippikoulun kokonaistuntimäärä ei muutu verrattuna aikaisempaan käytäntöön. Rippikoulun aiheisiin liittyvää opiskelua on edelleen 80 tuntia.

## Kaavio 2. Rippikoulun tavoitteet ja perusrakenne

### ALOITUSJAKSO (6-12 tuntia)

Tavoitteena on, että nuori tuntee kuuluvansa ryhmään ja suuntautuu yhteiseen oppimiseen ja rippikoulutyöskentelyyn.

### PERUSJAKSO (44-56 tuntia)

Nuoren elämä	Kirkon usko	Rukous
<p>Tavoitteena on, että nuori etsii vastauksia oman elämänsä ja yhteiselämämme tärkeisiin kysymyksiin ja saa tukea kasvuunsa kristittyinä</p>	<p><b>Luominen</b> Tavoitteena on, että nuori tuntee Jumalan Isänä ja Luojana ja että hän löytää ainutkertaisuutensa ihmisenä ja osana luomakuntaa.</p> <p><b>Lunastus</b> Tavoitteena on, että nuori tuntee Jumalan Poikana, Jeesuksena Kristuksena, ja hänen pelastustyönsä.</p> <p><b>Pyhitys</b> Tavoitteena on, että nuori tuntee Jumalan Pyhänä Henkenä, joka toimii kirkossa sanan ja sakramenttien välityksellä ja lahjoittaa uskon ja rakkauden.</p>	<p>Tavoitteena on, että nuori löytää rukouksen ja jumalanpalveluksen tapana olla ja elää Jumalan kasvojen edessä.</p>

### PÄÄTÖSJAKSO (4-10 tuntia)

Tavoitteena on, että nuori jäsentää ja arvioi oppimaansa, liittyy sen laajempiin kokonaisuuksiin ja löytää sille merkityksen elämässään sekä valmistautuu konfirmaatioon.

### SEURAKUNTAYHTEYS (8-16 tuntia)

Tavoitteena on, että nuori tuntee seurakunnan ja kirkon toimintaa ja elää seurakuntayhteydessä.

# Tavoitteet jaksoittain

## Aloitusjakso

*Tavoitteena on, että nuori tuntee kuuluvansa ryhmään ja suuntautuu yhteiseen oppimiseen ja rippikoulutyöskentelyyn.*

Rippikoulutyöskentelyn edellytyksenä on ryhmän toimiva vuorovaikutus ja turvallinen ilmapiiri. Tämän vuoksi rippikoululaisten, rippikoulun opettajien ja isosten tutustumiseen on varattava riittävästi aikaa ja tilaa.

Aloitusvaiheessa on tärkeää keskustella rippikouluun liittyvistä odotuksista ja tavoitteista nuorten ja heidän vanhempiensa tai huoltajiensa kanssa. Tutustuminen nuorten ajatus- ja kokemusmaailmaan mahdollistaa liittymisen heidän elämänsä kysymyksiin.

Rippikoulutyöskentelyn perustaitoihin kuuluvat esimerkiksi Raamatun, katekismuksen ja virsikirjan käyttö sekä kyky hiljentyä ja osallistua jumalanpalveluksiin ja rukoushetkiin. Jo aloitusjaksolla voidaan alustavasti ottaa esille rippikoulun keskeisiä sisältöjä, kuten uskon, rukoukseen, Jumalaan, kasteeseen, ehtoolliseen ja konfirmaatioon liittyviä kysymyksiä.

Jos rippikouluryhmissä on kastamattomia nuoria, on kasteen ajankohdasta erikseen sovittava nuoren ja hänen vanhempiensa tai huoltajiensa kanssa. Kastaa voidaan myös rippikouluryhmän läsnä ollessa.

Rippikoulun alusta alkaen on tärkeää olla yhteydessä vanhempiin ja koteihin.

## Keskeisiä sisältöjä

- Tutustuminen
- Vuorovaikutus ja ryhmäytyminen
- Nuoren odotukset, rippikoulun tarkoitus ja yhteiset tavoitteet
- Aikaisemmin opitun kartoittaminen ja suuntautuminen rippikoulun keskeisiin sisältöihin
- Kaste rippikoulun lähtökohtana

- Rukous, jumalanpalvelus ja musiikki rippikoulussa
- Raamattu, katekismus, virsikirja ja muut rippikoulussa käytettävät kirjat

## Perusjakso

### Nuoren elämä

*Tavoitteena on, että nuori etsii vastauksia oman elämänsä ja yhteiselämämme tärkeisiin kysymyksiin ja saa tukea kasvuunsa kristittyinä.*

Nuoren elämäkysymykset ovat oleellinen osa rippikoulutyöskentelyä. Joitakin nuoren elämään liittyviä asioita on mahdollista ottaa huomioon jo etukäteen, kun valmistellaan paikallista rippikoulusuunnitelmaa. Teemat kuitenkin muuttuvat, täydentyvät ja konkretisoituvat rippikoulun aikana opettajatiimin ja nuorten vuorovaikutuksessa.

Tässä kokonaisuudessa lueteltuja sisältöjä voi hahmottaa sekä koko rippikouluajan läsnä oleviksi läpäisyperiaatteella toimiviksi teemoiksi että kertaluonteisiksi työskentelyiksi. Esimerkiksi koko rippikoulu on arvojen ja ihanteiden tarkistamisen aikaa. Samoin nuoren suhde vanhempiin sekä ikätovereihin, erityisesti koolla olevaan rippikouluryhmään, on koko rippikouluajan läsnä oleva tematiikka. Toisaalta esimerkiksi nuoren tulevaisuuden suunnitelmiin liittyvät ajatukset on luontevaa ottaa esille jossakin tietys-  
sä työskentelyssä. Vaikka jokin teema on esillä toistuvasti eri yhteyksissä läpäisyperiaatteella, voi sitä jossakin yhteydessä käsitellä myös kootusti.

Nuorelle merkittävien asioiden yhteydessä tulevat pohdittaviksi myös kirkon uskon sisältö ja uskon merkitys elämässä. Kirkon uskon sisällöt auttavat nuorta hänen arvopohdinnoissaan ja valinnoissaan. Parhaimmillaan ja aidoimmillaan nuoren elämäkysymykset ja kirkon uskon ymmärrys kohtaavat rippikoulun rukouselämässä, jossa elämäkysymykset ovat läsnä ja josta saadaan voimaa edelleen elää arjessa.

## Keskeisiä sisältöjä

- Nuoren kehitysvaiheeseen liittyvät kysymykset
  - itsenäistyminen ja irrottautuminen vanhemmista sekä toimiva suhde näihin, liittyminen erityisesti ikätovereihin ja perheen ulkopuolisiin aikuisiin
  - oman seksuaalisen identiteetin löytäminen, suhde omaan ja toisen seksuaalisuuteen, suhde toiseen sukupuoleen, avioliitto ja perheen perustaminen
  - arvojen ja ihanteiden muodostaminen, omatunto, identiteetti, rajojen merkitys
- Nuoren ajankohtaiset ja tulevaisuuteen suuntautuvat kysymykset
  - nuorisokulttuuri, elämäntapavalinnat, harrastukset, kulutus, muoti, viihde, media, päihteet
  - luonto ja ympäristö, yhteiskunta, teknologia, kulttuuri, monikulttuurisuus, työ, työttömyys, opiskelu, ammatti, elämänura
  - vastuullisuus, oikeudenmukaisuus, suvaitsevaisuus, syrjäytyminen, väkivalta, sota ja rauha
  - ajankohtaiset asiat paikkakunnalla ja maailmanlaajuisesti
- Elämän peruskokemukset
  - elämän mielekkyys ja tarkoitus, jumalakysymykset
  - ihmisen elämänkulkuun ja elämänsäkaareen liittyvät tapahtumat/kysymykset
  - ilo, toivo, elämänusko, elämisen riemu, vapaus
  - pelko, syyllisyys, ahdistus, kärsimys, luopuminen, kuolema, menetys, suru

## Kirkon usko

Kastetunnustuksen kolminaisuusopillinen rakenne jäsentää uskon sisällön käsittelyä rippikoulussa. Olennaista on, että kirkon uskon sisältö kytketään nuoren elämänskysymyksiin ja hengellisen elämän hoitoon. Nuoren kysymyksiä voi olla vaikea liittää ennakkoon tiettyihin kristinopin sisältöihin. Rippikoulun aikana nuorten asiat antavat aineksia useiden opinkohtien tarkasteluun. Niiden käsittely auttaa nuorta oivaltamaan omaa elämää ja toimintaa. Näin hän jäsentää rippikoulussa itselleen kokonaiskuvaa uskosta ja sen merkityksestä elämässä.

## *Luominen*

*Tavoitteena on, että nuori tuntee Jumalan Isänä ja Luojana ja että hän löytää ainutkertaisuutensa ihmisenä ja osana luomakuntaa.*

Ensimmäinen uskonkappale nostaa esiin kysymykset Jumalasta, elämän tarkoituksesta, maailman synnystä ja ihmisestä osana luomakuntaa. Tähän yhteyteen liittyy luontevasti käskyihin tutustuminen, mikä

antaa heti rippikoulun alkuvaiheessa mahdollisuuden työstää kysymyksiä oikeasta ja väärästä, Jumalan tahdosta ja rakkauden kaksoiskäskystä.

#### Keskeisiä sisältöjä

- Usko Jumalaan
- Jumala – kaikkivaltias Isä
- Jumala – taivaan ja maan Luoja
- Ihminen luomakunnassa
- Jumalan tahto – käskyt
- Järki ja omatunto Jumalan tahdon palveluksessa

#### *Pyhitys*

*Tavoitteena on, että nuori tuntee Jumalan Pyhänä Henkenä, joka toimii kirkossa sanan ja sakramenttien välityksellä ja lahjoittaa uskon ja rakkauden.*

Kolmas uskonkappale nostaa esiin kysymykset Pyhästä Hengestä, uskosta, seurakunnasta, sakramenteista, yhteydestä, syntien anteeksiantamisesta ja kuoleman jälkeisestä elämästä. Liittyminen nuoren kokemuksiin seurakunnasta, osallistuminen seurakunnan toimintaan sekä rippikoulun rukouselämä konkretisoivat kolmannen uskonkappaleen tarkastelua.

Usko ja rakkaus Pyhän Hengen lahjana antaa voiman ja rohkeuden elää kristittyinä.

Tässä jaksossa on mahdollisuus käsitellä kootusti Raamattua Jumalan sanana sekä Raamatun syntyä ja käyttöä kirkon työssä ja kristityn elämässä.

#### Keskeisiä sisältöjä

- Pyhän Hengen toiminta, maailmanlaajuinen kirkko, seurakunta
- Jumalan sana ja sakramentit: kaste ja ehtoollinen
- Raamatun synty ja merkitys
- Usko ja rakkaus Pyhän Hengen lahjana
- Armolahjat, Hengen hedelmät
- Lähetys

- Diakonia
- Seurakunnan työmuodot
- Kirkkovuosi, jumalanpalvelus, toimitukset
- Rukous, uskonelämän hoitaminen
- Parannuksen teko, syntien anteeksiantaminen, uskon vanhurskaus
- Ylösnousemuksen ja iankaikkisen elämän toivo

## ***Rukous***

*Tavoitteena on, että nuori löytää rukouksen ja jumalanpalveluksen tapana olla ja elää Jumalan kasvojen edessä.*

Rukous on ihmisen tapa olla ja elää Jumalan kasvojen edessä.

Rippikoulun omat jumalanpalvelukset, päivän rukoushetket, aamu- ja iltahartaudet, raamattutyöskentelyt samoin kuin henkilökohtaiseen mietiskelyyn, hiljaisuuteen, rukoukseen ja raamatunlukuun varattu aika päivän työskentelyssä kuuluvat kaikki osana yhteiseen rukouselämään. Rippikoulussa on tärkeää liittyä nuorelle ennestään tuttuihin tapoihin, esimerkiksi ilta- ja ruokarukouksiin.

Sisällöllisesti rippikoulun rukouselämässä liitytään nuorten kysymyksiin ja kirkon uskoon.

Hengellisen elämän hoito on luonnollinen osa yhdessäoloa, ja sen suunnittelu on opettajatiimin ja nuorten yhteinen tehtävä. Rippikoulussa on hyvä olla erillinen sakraalitila. Mikäli sitä ei ole, sellainen on mahdollista järjestää yhdessä rippikoululaisten kanssa.

## **Keskeisiä sisältöjä**

- Kirkkovuoden teemat, kristilliset symbolit, liturgiset värit ja eleet, kristilliset perinteet
- Uskontunnustus, Isä meidän -rukous ja Herran siunaus jumalanpalveluksissa ja rukoushetkissä
- Raamatun käyttö hengellisen elämän hoidossa
- Musiikki, yhdessä laulaminen ja soittaminen
- Rippikoululaisten mahdollisuus sielunhoitoon ja rippiin

## **Päätösjakso**

*Tavoitteena on, että nuori jäsentää ja arvioi oppimaansa, liittyy sen laajempiin kokonaisuuksiin ja löytää sille merkityksen elämässään sekä valmistautuu konfirmaatioon.*

Opittua on saatava jäsentää ja liittää omiin ja yhteiselämän kysymyksiin koko rippikoulun ajan. Päätös-jaksossa syvennetään ja kootaan eri vaiheissa ja erilaisissa yhteyksissä opittua laajemmiksi kokonai-suuksiksi. Nuoren on tärkeää tunnistaa, mitä merkitystä koetuilla ja opituilla asioilla on hänen elämäs-sään.

Sekä opettajan että oppilaan on tärkeää arvioida opittua ja saada palautetta toisiltaan. Esimerkiksi oppi-mispäiväkirjan avulla on mahdollista tukea ja syventää jokaisen rippikoululaisen oppimista. Samaa pal-velee henkilökohtainen keskustelu jokaisen nuoren kanssa. Päätös-jaksossa voidaan opittua arvioida koko ryhmässä, pareittain tai yksilöllisesti.

Päätös-jakson keskeinen kysymys on, miten nuorten hengellinen elämä jatkuu rippikoulun jälkeen. Nuorta rohkaistaan osallistumaan kotiseurakunnan toimintaan ja jumalanpalveluselämään.

Rippikouluryhmällä on takanaan yhteinen taival. Matkan varrella on tapahtunut monia asioita. Ryh-mäprosessit on saatettava mielekkääseen päätökseen, jotta nuori kokee olevansa vapaa lähtemään ja to-teuttamaan itsenäisesti omia tulevaisuudensuunnitelmiaan.

Konfirmaatioon ja yhteiseen ehtoollisjumalanpalvelukseen osallistuminen vaatii rippikouluryhmältä valmistautumista. Niiden sisällöllinen käsittely on tarpeen aloittaa hyvissä ajoin rippikoulun alkupuol-ella.

Konfirmaatio ja ehtoollisjumalanpalvelus ovat merkittäviä myös nuorten läheisille. Rippikoulu-aika ja erityisesti konfirmaatiomessu haastavat rippikoulun opettajatiimiä yhteistyöhön vanhempien ja kum-mien kanssa, joiden osallistumisen mahdollisuuksia nuorten konfirmaatiojuhlaan on tietoisesti vahvis-tettava. Yhteydet koteihin ja mahdolliset vierailut rippijuhliin ovat loppuvaiheen käytännön kysymyk-siä.

Konfirmaatiota koskevat ohjeet antaa Kirkollisten toimitusten kirja.

Keskeisiä sisältöjä

- Opitun jäsentäminen, koostaminen ja arviointi
- Nuorten mahdollisuudet osallistua seurakunnan toimintaan
- Konfirmaation merkitys ja valmistautuminen konfirmaatiomessuun

## **Seurakuntayhteys**

*Tavoitteena on, että nuori tuntee seurakunnan ja kirkon toimintaa ja elää seurakuntayhteydessä.*

Rippikoulun aikana nuori osallistuu jumalanpalveluksiin ja toimituksiin, erilaisiin tapahtumiin ja ajan-kohtaisiin toiminnallisiin hankkeisiin. On tärkeää liittyä myös niihin kokemuksiin seurakunnan toiminnasta, joita osalla nuorista rippikouluun tullessa on. Osallistumalla tulevat tutuiksi seurakunnan koontumispaikat ja tilat. Vuorovaikutus työntekijöiden, luottamushenkilöiden ja muiden vastuuhenkilöiden kanssa avaa näkökulmia seurakunnan elämään.

Seurakunnan toimintaan osallistumista on hyvä sisältyä rippikoulun eri vaiheisiin. Rippikoulun alkupuolelle sopivat toiminnalliset hankkeet. Jumalanpalvelukseen osallistumisen valmiudet taas ovat paremmat myöhemmässä vaiheessa rippikoulua.

Seurakuntayhteyden kannalta rippikoulu on haaste koko seurakunnalle. Rippikoulun tulisi tukea kirkon jäsenen identiteettiä ja seurakuntayhteyden säilymistä läpi elämän. Lisäksi ei pidä unohtaa rippikoulun tarjoamaa mahdollisuutta esitellä seurakuntaa mahdollisena tulevaisuuden työpaikkana.

Keskeisiä sisältöjä

- Jumalanpalveluksiin osallistuminen
- Seurakunnan toimintaan osallistuminen
- Eri työaloihin liittyviin hankkeisiin osallistuminen
- Yhteys seurakunnan työntekijöihin, luottamushenkilöihin ja vastuunkantajiin
- Kirkkoon ja muihin seurakunnan tiloihin tutustuminen

# Jumalanpalvelus rippikoulussa

## Jumalanpalveluksen merkitys rippikoulussa

Rukous on luonnollinen ja korvaamaton osa rippikoulua. Se antaa nuorelle rippikoulun aikana luontevan tavan olla ja elää Jumalan edessä. Toteutuakseen tämä edellyttää elämän, uskon ja rukouksen vuorovaikutusta rippikoulun prosessissa. Rukous on myös osa seurakuntayhteyttä, johon rippikoulu kokonaisuudessaan jäsentyy.

Rukoustilanteessa antavana osapuolena on Jumala. Rukouksessa pyhä Jumala koskettaa nuoren elämää auttaen häntä kasvamaan ja kypsyään uskossa. Rukous ilmentää jumalasuhdetta luottamuksellisena vuorovaikutuksena. Näin rukouksella on suuri merkitys nuoren jumalakuvan muotoutumiselle ja syvenemiselle.

Nuoren kasvua henkilökohtaisessa rukouselämässä on syytä tukea niin, että nuori löytää itselleen erilaisia Raamatun lukemisen, rukouksen, hiljaisuuden, mietiskelyn, hartauden ja muun hengellisen elämän hoitamisen muotoja. Kun rukous on läsnä kaikessa rippikoulun työskentelyssä, vältetään asioiden yksipuoliselta ja pelkästään järkipäiseltä työstämiseltä.

Jumalanpalvelus on rippikoulun rukouselämän keskus. Se on turvallinen kohtaamispaikka, jossa Jumala itse puhuu meille ja me hänelle. Tällainen Jumalan ja ihmisen välinen vuorovaikutus on tunnusomaista koko rippikoululle. Se erottaa rippikoulun myös esimerkiksi koulun uskonnonopetuksesta antaen oman lähestymistavan rippikoulussa käsiteltäville asioille.

Jumalanpalvelus antaa uuden näkökulman lähestyä Raamattua. Raamatun lukeminen jumalanpalveluksessa ja rukoushetkissä ei ole vain ulkokohtaista tutustumista kirkon pyhiin teksteihin, vaan kyseessä on niiden hengellinen käyttö. Raamattu tulee eläväksi sitä luettaessa ja siitä saarnattaessa. Raamatun käyttö jumalanpalveluksessa voi rohkaista nuorta myös itsenäiseen Raamatun tutkimiseen.

Musiikki liittyy kirkon toiminnassa erityisesti jumalanpalveluksen viettoon. Jumalanpalveluksessa musiikki on osa rukoustapahtumaa, jossa rukous saa laulun ja soiton muodon.

Jumalanpalveluksessa Kristus itse palvelee seurakuntaansa ja lähettää sen palvelemaan muita. Jumalanpalvelus ohjaa näin lähimmäisen rakastamiseen.

## Rippikoulun jumalanpalveluselämän järjestäminen

Jumalanpalvelus on korostetusti läsnä rippikoulun tavoitteiden perusrakenteissa. Paikallisen rippikoulun suunnittelussa tämä tulee huomioida ennen kaikkea päiväohjelmaa rakennettaessa. Elämän, uskon ja rukouksen vuorovaikutus rippikouluprosessissa edellyttää, että rukouksen ja jumalanpalveluksen näkökulma on läsnä rippikoulun yksittäisissä työskentelyjaksoissa ja että sille varataan päivittäin riittävästi aikaa. Sisältönsä rippikoulun jumalanpalveluselämä saa nuoren elämästä ja kirkon uskosta. Jumalanpalveluksessa eletään ja harjoitetaan sitä, mitä rippikoulun aikana käsitellään.

Rippikoulun jumalanpalveluselämän järjestämisessä on luonnollista tukeutua oman seurakunnan jumalanpalveluskäytäntöihin, jotta nuori kokisi itselleen tutuksi myös seurakunnan yhteiset pyhäpäivän messut. Viikoittainen jumalanpalvelus ja ehtoollisen vietto on rippikoulunsa päättävälle nuorelle seurakunnan ensisijainen ja pysyvin hengellisen elämän tuki. Siksi rippikoulun jumalanpalveluselämä ei saa jäädä omaksi alakulttuurikseen seurakunnan toiminnassa. Kun nuori osallistuu rippikoulun aikana seurakunnan yhteisiin jumalanpalveluksiin, tarvitsee hän opastusta, tukea ja seurakunnan luottamusta. Rippikoululaisten osallistuminen seurakunnan yhteisiin jumalanpalveluksiin on otettava huomioon niiden suunnittelussa ja toteutuksessa.

Säännöllinen osallistuminen jumalanpalveluksiin ja niiden yhteinen valmistaminen avaavat nuorille jumalanpalveluksen sisällön ja merkityksen. Rippikouluryhmän jokaiseen tapaamiseen tulee sisältyä jossakin muodossa aina rukouksen, hiljaisuuden, mietiskelyn ja raamattutyöskentelyn aineksia. Leireillä säännöllistä rukouselämää voivat rytmittää vaikkapa päivän rukoushetket. Leirin päivittäisten jumalanpalvelusten sopiva ajankohta on esimerkiksi alkuiltä, jolloin päivän työskentelyjen aineksia voi tuoda yhteiseen jumalanpalvelukseen.

Rippikoulun monimuotoinen jumalanpalveluselämä edellyttää, että kaikissa niissä paikoissa, joissa rippikoulua pidetään, on sakraalitila. Tilan luonne ja merkitys korostuu, kun se saa olla koko ajan vain jumalanpalveluskäytössä.

Rippikoulun jumalanpalveluselämä rakentuu luottamukselle. Se perustuu rippikoululaisen näkemysten ja tunteiden kunnioittamiseen ja luottamukselliseen käsittelyyn. Nuori osallistuu yhdessä isosten ja opettajien kanssa jumalanpalvelusten valmisteluun ja toteuttamiseen rippikoulun aikana. Nuoren oma kieli ja tapa ilmentää sisäisiä tunteita saavat näin paikan jumalanpalveluselämässä. Jumalanpalvelus itsessään puhuttelee ihmistä. Pyhän voi kokea aidosti ja todellisesti myös ilman sanallista tulkintaa. Tällaiselle pyhän kohtaamiselle, meditaatiolle ja hiljaisuuden kokemiselle on annettava tilaa rippikoulussa. Kuitenkin on syytä huolehtia nuoria koskevan sananjulistuksen, saarnan ja hartauspuheiden säilymisestä rippikoulun hartaus- ja jumalanpalveluselämässä.

Rippikoulun jumalanpalveluksissa ja rukoushetkissä tulisi olla riittävästi toistoa. Ei ole tarkoituksenmukaista luoda jokaiselle leiripäivälle ja jokaiseen kokoontumiseen erityyppisiä jumalanpalveluksia. Toistaminen luo tuttuutta ja turvallisuutta. Siten ensin ulkokohtaisiksi koetut asiat sisäistyvät ja saavat syvemmän merkityksen. Esimerkiksi katekismuksen perustekstien – kymmenen käskyn, uskontunnustuksen ja Isä meidän -rukouksen – opetteleminen ulkoa tukee rukouksen ja mietiskelyn harjoittamista. Toisto on yksi uskonelämän hoitamisen peruselementti. Toistettaessa keskeiset kristillisen uskomme asiasisällöt omaksutaan vähitellen pysyväksi pääomaksi.

Rippikoulussa on huolehdittava myös jumalanpalvelus- ja rukouselämän riittävästä moninaisuudesta ja vaihtelevuudesta. On luonnollista, että kirkkovuosi otetaan huomioon rippikoulun kuluessa. Vähintään puolen vuoden mittainen rippikoulu-aika tarjoaa mahdollisuuksia elää läheisessä yhteydessä kirkkovuoteen ja sen rikkaaseen perinteeseen. Monet rippikoulutavoitteiden asiasisällöt löytyvät kirkkovuoden pyhien aiheista.

Oman seurakunnan jumalanpalveluskäytännön lisäksi on rippikoulun aikana hyvä saada kosketus niin oman kuin muidenkin kirkkojen monimuotoiseen jumalanpalveluselämään. Tämä auttaa nuorta oivaltaamaan, että kotiseurakunnan jumalanpalvelus pohjautuu parin tuhannen vuoden aikana muotoutuneeseen

rikkaaseen kristilliseen liturgiseen traditioon. Se voi myös auttaa nuorta ymmärtämään perinteen merkitystä jumalanpalveluksessa.

Viikoittaisen pyhäpäivän syvin tarkoitus on hiljentyminen Jumalan edessä. Tämä on otettava huomioon myös rippikoulun aikana. Sunnuntai on pyhäpäivä myös rippikoululeirillä.

## Musiikki rippikoulussa

### Musiikin merkitys kirkossa

Jumala on luomistyönsä yhteydessä luonut musiikin ainekset ja antanut ihmiselle musikaalisuuden lahjan, kyvyn jatkaa työtoverina Jumalan luomistyötä. Musiikilla on suuri merkitys ihmisten arjessa ja juhlassa. Kristityt ovat alusta alkaen laulaneet yhteisissä kokoontumisissaan. Monet psalmit kehottavat laulamaan, soittamaan ja ylistämään, mutta niissä purkautuu myös ihmisten hätä, ahdistus ja tuska.

Musiikki kantaa ihmisten huokauksia Jumalan puoleen. Kolossalaiskirje liittää musiikin seurakunnan yhteisiin kokoontumisiin: ”Antakaa Kristuksen sanan asua runsaana keskuudessanne. Opettakaa ja neuvokaa toisianne kaikella viisaudella ja laulakaa kiitollisin mielin Jumalalle psalmeja, ylistysvirsiä ja hengellisiä lauluja” (Kol. 3:16). Kun Raamattu kertoo laulun ja soiton erilaisista ilmenemismuodoista, se samalla kuvaa musiikin tehtävää kristittyjen keskeisessä kokoontumisessa, jumalanpalveluksessa.

Musiikin vahva asema kirkossamme perustuu Raamattuun ja kirkon perinteeseen. Luther perustelee musiikin merkitystä ja tehtävää kolminaisuususkon pohjalta. Musiikki on Jumalan hyvä luomisteko, se on luotu yhdessä muun luomakunnan kanssa. Se on osa ihmisten maailmaa, inhimillistä elämää, jossa kuitenkin Jumala on läsnä. Musiikki voi vaikuttaa myönteisesti myös uskon syntymiseen. Luther pitää Jumalan ylistämistä, rukousta ja laulua yhtenä seurakunnan tuntomerkinä. Pyhä Henki tekee uskon kautta koolla olevan seurakunnan osalliseksi Jumalan hyvistä teoista ja saa aikaan Jumalan ylistämistä. Seurakunnan vastaus on pohjimmiltaan Jumalan teko: ”Hän antoi suuhuni uuden virren, kiitoslaulun Jumalamme ylistykseksi” (Ps. 40:4).

Musiikilla sinänsä on suuri merkitys ihmisten välisen yhteyden luojana, mutta luterilainen kirkko on myös laulettu sanan kirkko. Kristus on läsnä ja vaikuttaa laulettu sanassa. Tähän perustuu luterilaisen teologian mukaan musiikin erityisasema muiden taiteiden rinnalla.

## Musiikki nuoren elämässä

Musiikki liittyy lähes poikkeuksetta jollakin tavalla jokaisen nuoren elämään, mutta heijastelee myös laajemmin yhteiskunnan tilaa. Esimerkiksi yhteiskunnalliset epäkohdat, eriarvoisuus ja muut ilmiöt ovat huomion kohteena. Erityisesti nuorisomusiikissa, sen eri tyylilajeissa, otetaan kantaa yhteiskunnallisiin asioihin. Nuorisokulttuurissa musiikki sekä yhdistää saman musiikkikulttuurin jäsenet toisiinsa että samalla erottaa toisinajattelijat ryhmän jäsenyydestä. Musiikin avulla nuori voi tietoisesti vahvistaa itseluottamustaan, kiinnittyä paremmin omiin ajatuksiinsa, muistoihinsa ja tunteisiinsa. Nuori voi myös joko tietoisesti tai usein tiedostamattaan käyttää musiikkia apuna käsitellessään tunteitaan, hän voi samaistua ja liittyä suurempaan ryhmään ja kokea yhteenkuuluvuutta ja hyväksyntää. Musiikki toimii yhtenä kasvamisen, etsimisen ja itsenäistymisen välikappaleena.

Nuorten musiikillinen maailmankuva on monipuolistunut ja avartunut. Musiikkiteollisuuden kasvu ja tekniikan kehittyminen ovat rikastuttaneet jokapäiväistä ääniympäristöämme merkittävästi. Nuorten on mahdollista tutustua hyvin erityyppisiin musiikinlajeihin ja harrastaa niitä. Tämä jakaa nuoret omiin ryhmiinsä, mutta voi myös lisätä suvaitsevaisuutta ja ymmärtämystä erilaisuutta kohtaan. Musiikkiteollisuuden ja muun elämysteollisuuden kasvu on tuonut mukanaan myös toisen puolen: hiljaisuuden kokeminen on yhä harvinaisempaa. Rippikoulun musiikin yhtenä haasteena on avata korvia kuulemaan ympäristöämme ja mahdollisesti myös arvioimaan sitä kriittisesti. Rippikoulussa on mahdollisuus etsiä hiljaisuutta – osana musiikkia ja rukouselämää – ja sen merkitystä omalle kasvulle ihmisenä ja kristittyinä.

## Musiikin merkitys rippikoulussa

Musiikki kuuluu moniin rippikoulun tilanteisiin. Sen tehtävät ja tavoitteet vaihtelevat asiayhteyden mukaan. Sillä on omia erityistehtäviään liittyviä tavoitteita, mutta myös koko rippikoulua koskevia päämääriä. Yhtäältä musiikki haastaa nuoren pohtimaan musiikin merkitystä itselleen, toisaalta se rakentaa yhteyttä, luo turvallista ilmapiiriä, auttaa kohtaamaan muita ja synnyttää vuorovaikutusta. Musiikin kautta nuori kokee pyhyyttä, iloa ja Jumalan läsnäoloa. Sen avulla hän voi käsitellä vaikeitakin asioita. Musiikin välityksellä myös aikuiset voivat ymmärtää paremmin nuorta ja hänen tunteitaan. Keskeinen tehtävä rippikoulun musiikissa on yhteinen soittaminen ja laulaminen. Yhteinen tekeminen yhdistää ja antaa samalla uusia valmiuksia rippikouluryhmän työskentelyyn.

Laulamisen ja soittamisen lisäksi musiikin opetuksessa käytettäviä työtapoja voivat olla mm. musiikki-liikunta, kuunteleminen, ryhmätyöt ja keskustelut. Työtapoja valitessa on syytä ottaa huomioon, mikä edistää kulloisenkin asian oppimista, mikä on asian käsittelylle luonteenomainen toimintatapa, mikä on ryhmän koko, mitkä ovat sen valmiudet, mitkä ovat tilojen asettamat rajoitukset jne.

Musiikin oppimisessa voi olla erilaisia ulottuvuuksia. Näiden tulisi olla keskenään tasapainossa. Esimerkiksi virsikirjasta on hyvä tietää joitakin perusasioita. Sitä on osattava käyttää, on löydettävä virsiä eri tilanteisiin. Virsille luonteenomaisin käyttötapa on laulaminen. Rippikoulua suunniteltaessa on mietittävä, missä yhteydessä musiikin eri ulottuvuudet parhaiten toteutuvat: ovatko ne yhtenä kokonaisuutena vai jaetaanko niitä eri yhteyksiin.

Musiikin tehtävä rippikoulussa on yhtäältä tukea yleistavoitteen saavuttamista ja toisaalta jokaisessa nuoressa olevaa musikaalisuutta. Musiikki on taideaine, joka muodostuu monesta elementistä: rytmistä, melodiasta, harmoniasta ja sointiväristä. Sen vaikutus ihmiseen on monikerroksinen, usein tiedostamaton. Musiikki itsessään on elämys. Samalla se on taitoaine, jota voi harjoitella ja jota oppii harjoituksen avulla. Eheä kokonaisuus syntyy silloin, kun sekä tunne että käytäntö ovat tasapainossa.

Tavoitteisiin päästään parhaiten yhteistyöllä. Opettajatiimi, johon kanttori kuuluu, suunnittelee rippikoulun kokonaisuuden, ja kanttori vastaa muiden tiimin jäsenten kanssa siitä, että musiikki jäsentyy tä-

hän kokonaisuuteen. Toivottavaa on kanttorin kokoaikainen läsnäolo rippikoulun työskentelyssä. Käytännössä tämä ei ole useinkaan mahdollista, joten tarvitaan vaihtoehtoisia toimintamalleja. Kanttorin osallistumisen vähimmäismääränä voisi pitää esimerkiksi kymmentä tuntia jokaisen rippikouluryhmän kanssa. Riippumatta kanttorin mahdollisuuksista osallistua rippikouluryhmän työskentelyyn on musiikin joka tapauksessa liityttävä luontevasti kaikkeen toimintaan. Tarvittaessa toteuttamisvastuuta voidaan jakaa muille opettajille ja avustaville työntekijöille tilanteen ja paikallisten resurssien mukaan.

## Rippikoulun musiikin sisältö

Rippikoulussa opitaan koko ajan, eikä oppimista voi rajata vain joihinkin tietoisesti ohjattuihin tilanteisiin. Siksi rippikoulun musiikkia on luontevaa tarkastella kokonaisuutena, joka muodostuu erilaisista, toisiaan tukevista osista. Termi ”musiikki rippikoulussa” sisältää kaiken rippikouluajan musiikillisen toiminnan: seurakunnan toimintaan osallistumisen, musiikin opetuksen, muun opetuksen rippikoulussa, jumalanpalvelus- ja rukouselämän, leirijaksojen yhteisen vapaa-ajan jne.

Rippikoulun musiikin suunnittelussa lähtökohtana ovat oman seurakunnan toiminta, sen elämä ja käytännöt. Toisena lähtökohtana ovat kokoontuvan rippikouluryhmän valmiudet ja taidot. On tärkeää muistaa nuorten todellisuus ja ottaa todesta heidän musiikillinen maailmansa. Koska musiikilla on nuoren elämässä vahva asema, on hyvä keskustella musiikin merkityksestä nuorten kanssa. Rippikoulun kuлуessa pohditaan, miksi musiikilla on niin keskeinen asema seurakunnan toiminnassa, mihin musiikin käyttö seurakunnassa perustuu, mihin sillä pyritään, miten sitä voi monipuolisesti käyttää. Samalla tutustutaan kirkon rikkaaseen musiikkiperinteeseen.

Jumalanpalveluksen musiikki on rippikoulun keskeistä sisältöä sekä tiedollisena että omakohtaisesti elettyinä ja koettuna asiana. Opetuksen sisältöjä ovat jumalanpalveluksen kokonaisuuden hahmottaminen, sen eri osien merkitykset ja sisällöt sekä perehtyminen oman seurakunnan käytäntöihin ja käytettäviiin sävelmiin. Näiden tulee palvella rukous- ja jumalanpalveluselämään kasvamista.

Virsi- ja laulukirja liittyy olennaisesti jumalanpalveluksiin ja seurakunnan elämään. Virsi- ja laulukirjaan tutustuu parhaiten käyttämällä sitä, laulamalla virsiä. Rippikoulun omat jumalanpalvelukset ja rukoukset antavat tähän hyvän mahdollisuuden.

Suurin osa suomalaisista osallistuu jossakin elämänsä vaiheessa kirkollisiin toimituksiin. Niiden jumalanpalvelusluonne vaikuttaa myös musiikkivalintoihin. Rippikoulun aikana on hyvä perehtyä toimitusten luonteeseen. On tärkeä pohtia sitä, miten tapahtuman luonne vaikuttaa käytettävään musiikkiin. Yhdessä opetellaan valitsemaan eri tilanteisiin sopivia virsiä.

Kuoro- ja soitinmusiikki rikastuttaa ja laajentaa jumalanpalvelusmusiikin mahdollisuuksia. Keskeisin jumalanpalvelussoitin on urut. Rippikoulun aikana on luontevaa tutustua urkuihin ja niiden mahdollisuuksiin jumalanpalvelussoittimena ja seurakunnan musiikkitoiminnassa.

Rippikoulun aikana perehdytään myös siihen, mitä mahdollisuuksia nuorella on osallistua kotiseurakuntansa musiikkitoimintaan. Kosketus esimerkiksi kanttorin työhön voi avata uudella tavalla jumalanpalvelusmusiikin ja seurakunnan musiikkielämän ulottuvuuksia. Rippikoulun aikana eri nuoret, heidän musiikkiin suuntautuvat kiinnostuksensa ja harrastuksensa tulevat työntekijöille tutuiksi. Tämän myötä osa rippikoululaisista voi löytää mielekkäitä palvelutehtäviä, joita he haluaisivat toteuttaa juuri musiikin keinoin. Paikallisen suunnittelun haasteena on etsiä sellaisia seurakunnallisia toimintaprojekteja, jotka ovat avoimia myös nuorten luovalle panokselle.

Hengellinen nuorisomusiikki on laaja ja monitulkintainen käsite. Tässä sillä tarkoitetaan populaarimusiikin keinoin toteutettua nuorisomusiikkia, jolla on hengellinen sanoma. Tämän tyylin musiikki on nuorille usein tutuinta ja siksi heidän on helpointa lähestyä sitä. Rippikoulun aikana on luontevaa tutustua monipuolisesti hengellisen nuorisomusiikin tyyliin ja huomata, että sama sisältö voi saada monenlaisia toteutuksia.

Nuoret ovat tottuneet ilmaisemaan itseään monin eri tavoin. Musiikin rinnalla elävät vahvana muut ilmaisun alueet, kuten kuvan ja liikkeen maailma. Rippikoulun työskentelyssä tarvitaan kokonaisnäkemystä nuorten erilaisuudesta ja kokonaisvaltaista otetta eri ilmaisukeinojen käytössä.

# Rippikoulun suunnittelu

## Rippikoulusuunnitelman soveltaminen

Rippikoulusuunnitelma 2001 on luonteeltaan puitesuunnitelma. Siinä määritetään kirkolle yhteiset rippikoulun lähtökohdat ja perusteet. Niiden mukaisesti seurakunnat toteuttavat rippikoulutyötään. Rippikoulun tavoitteet antavat perustan rippikoulun sisällölliselle suunnittelulle. Ne eivät ole sellaisinaan suoraan siirrettävissä rippikoulujen toteutusohjelmiksi. Mielekkäät sovellukset löytyvät parhaiten paikallisesti. Tätä varten tarvitaan herkkyyttä ja kykyä ottaa huomioon, mitä nuorten maailmassa tapahtuu ja mitkä asiat ovat ajankohtaisia.

## Rippikoulutyön kokonaissuunnittelu

Rippikoulun malliohjesääntö edellyttää, että seurakunnissa laaditaan vuosittain rippikoulutyön suunnitelma, jonka kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto hyväksyy. Suunnitelmasta tulee käydä ilmi rippikoululaisten ja rippikouluryhmien arvioidut määrät, rippikoulumuodot, rippikoulujen alkamis- ja päättymisajankohdat, konfirmaatiot, rippikouluryhmien vastaavat opettajat, varsinaiset opetuspaikat, muu tila ja henkilöstöressurssien tarve, käytettävät oppikirjat, eri työalojen osallistuminen rippikoulutyöskentelyyn, paikallinen yhteistyö vanhempien ja koulujen kanssa sekä erillisryhmien rippikoulut.

Edellä olevan lisäksi seurakunnassa tehdään paikallinen rippikoulusuunnitelma, jonka pohjalta rippikoulujen opettajatiimit tekevät omat toteutusohjelmansa. Paikallinen rippikoulusuunnitelma on tarkoitettu ensisijaisesti työntekijäjoukolle, mutta se on hyvä antaa tiedoksi myös luottamushenkilöille vuosittain tehtävän rippikoulutyön suunnitelman yhteydessä. Rippikoulusuunnitelmaa on hyödyllistä arvioida säännöllisesti.

Valtaosa rippikouluista sisältää leirijakson. On kuitenkin rippikoululaisia, jotka eivät voi tai halua osallistua leirimuotoiseen rippikouluun. Näille nuorille on taattava mahdollisuus käydä rippikoulu heille sopivin järjestelyin.

On suositeltavaa, että rippikoulu sisältää erilaisia yhdessäolon muotoja, esimerkiksi leiripäiviä, päivä- ja iltakokouksia, retkiä, tutustumismatkoja, erilaisia vierailuja ja seurakunnallisia toimintahankkeita. Toiminnalliset projektit, joiden suunnitteluun ja toteutukseen rippikoululaiset osallistuvat, soveltuvat rippikoulutyön kokonaisuuteen.

Rippikoulu on seurakunnan yhteinen tehtävä, jossa ovat mukana kaikki työalat ja eri työntekijäryhmät paikallisesti tarkoituksenmukaisella tavalla. Jos rippikoulu rajautuu vain osaksi nuorisotyötä, kapeutetaan rippikoulun seurakunnallista perusotetta.

## Yksittäisen rippikoulun suunnittelu ja toteutus

Rippikoulussa opetus on usein ollut opettajien keskinäiseen työnjakoon perustuvaa työskentelyä. Tällöin opetuksen yhteinen suunnittelu ja yhdessä opettaminen ovat jääneet vähäisiksi. Rippikoulusuunnitelma 2001 edellyttää opettajilta tiivistä yhteistyötä suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Opettajiimi laatii rippikoulukohtaisesti toteutussuunnitelman vastaavan työntekijänsä johdolla.

Rippikoulun opettajia ovat teologi, kanttori ja nuorisotyöntekijä. Myös diakonian viranhaltijoiden ja lapsityöntekijöiden osallistuminen tiimin työskentelyyn on toivottavaa. Työntekijäjoukossa tulee olla sekä miehiä että naisia. Rippikoulun valmisteluun on hyvä kutsua kaikki ne henkilöt, jotka ovat rippikoulun työskentelyssä jollakin tavoin osallisina. Isot osallistuvat mahdollisuuksien mukaan suunnitteluun. Myös keittiö- ja kiinteistöhenkilökunnan kanssa on hyvä neuvotella rippikoulun käytännöistä ja toiminnan periaatteista.

Perinteisestä oppituntien pitämisestä pyritään laajempiin opetus- ja oppimiskokonaisuuksiin. Opettajiimi rakentaa rippikoulun toteutussuunnitelman keskeisten opetusaiheiden tai teemojen käsittelyn varaan. Rippikoulun tavoitteet antavat tälle suunnittelulle perusteet ja lähtökohdat. Rippikoulua johtavalla papilla tai lehtorilla on päävastuu siitä, että rippikoulussa toimitaan yhteisten tavoitteiden suuntaisesti. Käytännössä opetus- ja oppimiskokonaisuudet tarkentuvat rippikoulun aikana työntekijätiimin yhteisen työskentelyn pohjalta. Kokonaisuuteen kuuluu myös prosessin seuranta ja jatkuva arviointi.

Opetussuunnitelman tavoitteet koskevat rippikoulutyöskentelyä kokonaisuudessaan. Rippikoulu kaikkinen toimintoinen on oppimisprosessi, jossa kaikki mukana olevat ovat yhdessä oppimassa. Rippikoulun opettajien samoin kuin isosten kokoaikainen läsnäolo rippikoulun eri vaiheissa vaikuttaa rippikoulun luonteeseen.

Rippikoulun toteutuksessa on tärkeää yhteistyö vanhempien ja kummien kanssa. Rippikoulu koskettaa laajasti nuoren koko perhettä ja sukua.

## Rippikoulun seuranta, arviointi ja kehittäminen

Rippikoulussa arvioinnin tulee olla jatkuvaa ja kaikki osa-alueet kattavaa. Jatkuvan palautteen ja arvioinnin avulla voidaan korjata oppimisessa ilmenneitä puutteita ja syventää nuorten kanssa niitä asioita, joihin heidän mielenkiintonsa on suuntautunut.

Suosittelava arvioinnin väline on henkilökohtaisen tai yhteisen oppimispäiväkirjan pitäminen. Sen tekeminen sopii hyvin myös opettajille, jolloin se on hyvä väline itse- arviointiin, tiimityön arviointiin ja rippikoulun toteutumisen seurantaan. Se tehostaa työssä oppimista ja oppivan tiimin kehittymistä.

Opettajat joutuvat tekemään monia tilannekohtaisia ratkaisuja myös silloin, kun suunnitelmat työskentelyn etenemisestä on etukäteen huolella valmisteltu. Opettajat tarvitsevat leirijaksolla säännöllisesti pidettäviä yhteisiä neuvotteluja, joissa käydään läpi toteutunutta työskentelyä ja tarkennetaan seuraavien opetus- ja oppimiskokonaisuuksien toteutusta.

Rippikoulun malliohjesääntö edellyttää rippikoulun päiväkirjan pitämistä, mikä on opettajatiimin tehtävä. Päiväkirjaan kirjataan asioita säännöllisesti rippikoulun aikana.

Rippikoulun päiväkirjoihin tallennettua tietoa hyödynnetään seuraavan vuoden toiminnan suunnittelun yhteydessä. Ydinasioita päiväkirjojen havainnoista voidaan kertoa kootusti työalan toimintakertomuk-

nessa. Tämä tarjoaa mahdollisuuden rippikoulutyön seurantaan, kokonaisarviointiin ja kehittämistoiminnan määrittelyyn.

Hiippakunnallinen ohjaus on tärkeä rippikoulutyön seurannassa, arvioinnissa ja kehittämistoimien määrittelyssä. Piispantarkastuksissa rippikoulun päiväkirjat ja työalaa koskevat toimintakertomukset ovat tarkastelun kohteena. Hiippakuntien valitsemat rippikoulukonsultit ja -kouluttajat ovat merkittävä resurssi rippikoulutyön tukemisessa ja seurannassa.

Kirkkohallituksen vuosittain kokoamat tilastot ja Kirkon tutkimuskeskuksen laatimat nelivuotiskertomukset mahdollistavat rippikoulutyön pitkäjänteisen seurannan kirkossa. Tilastotiedot palvelevat myös hiippakunta- ja seurakuntatasolla rippikoulun kehityssuuntien tarkkailua.

## Rippikoulun toteutusohjeita

### Katekismus opetuksen perustana

Kirkolliskokous hyväksyi 12.11.1999 kristinopin, jonka nimeksi tuli Katekismus. Rippikoulussa annetaan opetusta kirkolliskokouksessa hyväksytyn kristinopin mukaisesti. (KJ 3:4)

### Rippikoulun ohjesääntö

Seurakunnan rippikoulun ohjesäännön hyväksyy kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto. Päätös on alistettava tuomiokapitulin vahvistettavaksi. (KJ 3:3.) Tämä kirkkojärjestyksen kohta antaa hiippakunnille mahdollisuuden seurata, tukea ja ohjata rippikoulutyötä seurakunnissa. Kirkkohallitus hyväksyy rippikoulun malliohjesäännön.

## Rippikoulutyön suunnitteluvastuu

Kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto vastaa kirkkoherran kanssa siitä, että rippikouluja pidetään seurakunnassa asianmukaisesti. Rippikoulun kokonaissuunnittelua ja järjestelyä varten nimetään seurakunnassa viranhaltija.

## Rippikoulun oppimateriaali

Rippikoulun virallisina oppikirjoina käytetään Raamattua, Katekismusta, virsikirjaa ja piispainkokouksen hyväksymiä oppikirjoja. Rippikoulun opettajat valitsevat muun oppimateriaalin.

## Rippikouluopetuksen tuntimäärä

Rippikouluopetuksen tuntimäärä on 80 tuntia. Opetuksen kokonaismäärästä on pidettävä johdonmukaisesti kiinni, ja sen toteutumista on myös seurattava.

## Rippikouluajan minimikesto

Rippikoulun ajallinen kesto on vähintään puoli vuotta.

## Rippikouluryhmän enimmäiskoko

Rippikouluryhmän koko on enintään 25 nuorta. Kirkkoneuvosto tai seurakuntaneuvosto voi poikkeustapauksessa päättää ryhmäkoon ylittämisestä, kun siihen on erityisen painavat syyt.

Erityisryhmien (esim. viittomakieliset, huonokuuloiset, dysfaattiset) suositeltava ryhmäkoko on 8 nuorta.

Kehitysvammaisten erityisrippikouluissa ryhmäkoko on 8 nuorta (erityisrippikoulu 1), ja vaikeasti kehitysvammaisten ryhmässä (erityisrippikoulu 2) nuorten määrä rajoittuu neljään.

## Työvoiman määrä

Opettajien ja avustavien työntekijöiden määrän on oltava suhteessa ryhmän kokoon ja luonteeseen. Suositus on, että jokaista alkavaa kymmentä nuorta kohden rippikoulussa on kokoaikaisesti läsnä vähintään yksi työntekijä. Heidän lisäksi rippikoulussa on varttuneempia nuoria isosina. Vastuu rippikoulusta on kuitenkin aina aikuisilla. Riittävä työntekijämäärä on sekä nuorille että opettajille turvallisuustekijä. Kysymys on myös työntekijöiden jaksamisesta.

Rippikoulussa on usein nuoria, jotka vaativat työntekijöiltä erityishuomiota ja -osaamista. Joitakin ryhmiä varten on olemassa suuntaa antavia suosituksia työvoiman tarpeesta suhteessa rippikoululaisten määrään. Esimerkiksi kehitysvammaisten erityisrippikouluissa tarvitaan yksi työntekijä jokaista oppilasta kohden, ja vaikeasti kehitysvammaisten ryhmässä on kaksi työntekijää yhtä nuorta varten.

## Rippikoulun opettajat

Rippikoulua johtaa pappi tai lehtori. Opettajina toimivat heidän lisäksi kanttorit, nuorisotyönohjaajat ja muut seurakunnan viranhaltijat siten kuin seurakunnan rippikoulun ohjesäännössä määrätään. (KJ 3:3) Diakonian viranhaltijoiden ja lapsityöntekijöiden osaaminen on arvokasta saada rippikoulutyöskentelyn tueksi. Työntekijäjoukkoon sisältyvät myös harjoittelijat ja muut tilapäisesti palkatut työntekijät. Rippikoulua johtava pappi tai lehtori vastaa rippikouluun liittyvien asiakirjojen ja ilmoitusten hoitamisesta.

## Rippikoulun isokset

Tehtävään koulutetuilla varttuneilla nuorilla eli isosilla on merkittävä rooli rippikoulun kokonaisuudessa. Isosten tehtävät muotoutuvat käytännön tilanteissa monella tavalla. Heidän tehtävään perehdyttämisensä on kiinnitettävä erityistä huomiota, jotta isokset löytävät paikkansa rippikoulutiimissä.

## Rippikoulun päiväkirja

Rippikoulussa pidetään päiväkirjaa rippikoulun seurantaan ja arviointia varten.

## Erityisryhmien rippikoulut

Seurakunnan on tarjottava kaikille nuorille mahdollisuus käydä rippikoulu. Tarvittaessa pidetään rippikoulu yksityisesti (KJ 3:3).

Rippikoulusuunnitelma on kohdennettu 15-vuotiaiden ikäryhmälle. Soveltaen se on yhteinen perusta kaikille erityisryhmien rippikouluille, myös aikuisrippikouluille. Aikuisrippikoulun tuntimäärä on vähintään 20 tuntia.

Erilaisten oppimisvaikeuksien tunnistaminen ja tieto niiden luonteesta on lisääntynyt. Nuorten erilaisuus, heidän yksilölliset lähtökohtansa ja valmiutensa on otettava huomioon.

## Yhteistyö koulujen kanssa

Seurakunnan yhteistyö koulujen kanssa on osa rippikoulun paikallista suunnittelua. Rippikoulunopettajien on hyödyllistä tuntee koulujen opetussuunnitelmat, erityisesti uskonnonopetukseen liittyvät sisällöt ja uskontokurssien ajoitukset koulukohtaisissa opetussuunnitelmissa. Yhteistyö koulun kanssa merkit-

see opetuksen sisältöjen koordinoitua ja yhteen sovittamista. Etukäteistyöskentelyllä voidaan välttää oppimista häiritsevät päällekkäisyydet. Tämä edellyttää neuvotteluja ja yhteisten toimintatapojen kehittämistä koulun ja seurakunnan, erityisesti uskonnonopetuksen ja rippikoulutyöskentelyn kesken.

## Yhteydet koteihin

Rippikoulu tarjoaa luontevat mahdollisuudet vanhemmuuden tukemiseen. Samalla seurakunta hoitaa sille tärkeää aikuiskasvatuksellista tehtävää, jossa aikuisten omat kysymykset saavat tilaa. Mahdollisia ovat myös aikuisille suunnatut jatkorippikoulut.

Yhteistyö kotien ja vanhempien kanssa merkitsee mm. rippikoulusta tiedottamista, vanhempien kutsutalaisuuksien järjestämistä ja kotikäyntejä. Kysymys on nuoren perusyhteisön todesta ottamisesta. Yhteistyössä kotien kanssa tarjoutuu mahdollisuus oppia tuntemaan paremmin nuoria ja liittyä kotien antamaan kristilliseen kasvatukseen. Myös kummien tehtävät ja rooli voidaan ottaa huomioon tässä yhteydessä. Yhteyden hoitaminen vanhempien ja kotien kanssa edellyttää seurakunnalta työvoiman ja resursien käyttämistä tähän tehtävään.

## Rippikoulun työskentelytilat

Rippikoulussa työskentelyn tulee olla menetelmällisesti vaihtelevaa. Sitä varten tarvitaan erilaisia ja kulloisenkin toiminnan kannalta tarkoituksenmukaisia tiloja.

On suositeltavaa, että jokaisessa rippikoulun pitopaikassa on oma hiljentymiseen, rukoukseen ja jumalanpalveluselämään erotettu sakraalitila.